

Nuorta ei jätetä - Puhalletaan yhteen hiileen

Moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisääteistämistä selvittävän poikkihallinnollisen työryhmän muistio

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:5

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Nuorta ei jätetä - Puhalletaan yhteen hiileen

**Moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisääteistämistä selvittävän
poikkihallinnollisen työryhmän muistio**

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:5

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / *Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen*

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

ISBN978-952-485-649-2 (PDF)

ISSN 1797-951X (Verkojulkaisu)

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:5

Opetusministeriölle

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti 5.9.2008 poikkihallinnollisen työryhmän moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisäätämisen selvittämistä varten. Työryhmän tehtävänä oli

- selvittää nuorille tarjottavan paikallistason julkisen sektorin moniammatillisen työn ja nuorten työpajatoiminnan lakisäätämistä,
- tehdä esitys siitä, miten paikallistasolla toteutetaan ja toimeenpannaan nuorille suunnattujen varhaisen puuttumisen palvelujen koordinointi ja sen tarvitsema tiedonkeruu mukaan lukien nuorten sijoittumisen seuranta ja siihen liittyvät viranomaistehtävät, tietoyhteiskunnan mahdollisuudet nuorten tavoittamisessa on huomioitava,
- määritellä tukea tarvitsevien nuorten ryhmiä huomioon ottaen ikäraajat, tuen tarpeet ja varhainen puuttuminen,
- pohtia moniammatilliseen työhön liittyvän osaamisen parantamista.

Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon Eduskunnan sivistysvaliokunnan Lausunto 10/2008 - Ministeriön selvitys toimenpiteistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (SiVL 10/2008 vp - MINS 5/2008 vp).

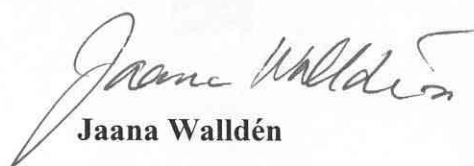
Työryhmän puheenjohtajana toimi ylitarkastaja Jaana Walldén opetusministeriöstä. Jäseninä olivat sosiaalialan asiantuntija Mukhtar Abib Helsingin Sosiaalipäivystyksestä, ylikomisario Veli Hukkanen Helsingin poliisilaitokselta, hallitusneuvos Maini Kosonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Tuula Lybeck opetusministeriöstä, sosiaalijohtaja Veli Särmäkari pääesikunnasta, ylitarkastaja Hannu Tolonen opetusministeriöstä, erityisasiantuntija Jaana Viemerö Kuntaliitosta, opetusneuvos Elise Virnes opetusministeriöstä sekä ylitarkastaja Liisa Winqvist työ- ja elinkeinoministeriöstä. Pysyvinä asiantuntijoina työryhmässä olivat neuvotteleva virkamies Olli Saarela opetusministeriöstä, tutkimusjohtaja Leena Suurpää Nuorisotutkimusseurasta sekä ohjelmajohtaja Georg Henrik Wrede Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmasta.

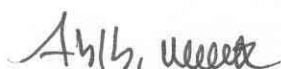
Työryhmän työtä on ohjannut seuraavat arvot ja nuorten parissa työtään tekevien lauseet:

- Ketään ei jätetä yksin - Nuorta ei jätetä; teksti on lainattu hallitusohjelmasta "Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi",
- Puhalletaan yhteen hiileen; työryhmän jäsen puheenvuorosta poimittu
- "Yksin tekemisen aika on ohi nuorille tukea tarjoavissa viranomaispalveluissa": Jaana Männikkö, etsivän työn koordinaattori, 8,5 vuoden työkokemus, Lempäälä
- "Vasta kuoleman jälkeen on mahdoton": Kari Hilpinen, etsivä nuorisotyöntekijä, 20 vuoden työkokemus, Kuopio

Saatuaan yksimielisen muistion valmiiksi työryhmä jättää sen kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä 23. tammikuuta 2009

Jaana Walldén

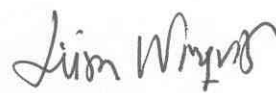

Mukhtar Abib

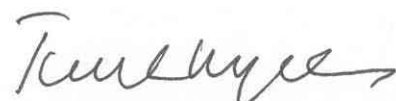

Jaana Viemerö

Veli Hukkanen

Elise Virnes

Maini Kosonen

Liisa Winqvist

Tuula Lybeck

Olli Saarela

Veli Särmäkari

Leena Suurpää

Hannu Tolonen

Georg Henrik Wrede

Venla Moisala

Sisältö

<u>Opetusministeriölle</u>	6
<u>1 Johdanto</u>	9
<u>2 Pohjoismaiset säädökset nuorten seurannasta ja moniammatillisesta viranomaisyhteistyöstä</u>	10
<u>3 Esimerkkejä moniammatillisen viranomaisyhteistyön rahoituksesta ja nuoren syrjäytymisestä aiheutuvista kustannuksista</u>	13
3.1 Nuorisoeuro Lempäälässä	13
3.2 Kajaanista Kumppaniksi ry:n kustannuslukuja	14
3.3 Valtiontalouden tarkastusviraston laskelma	15
<u>Tiivistelmä työryhmän käsittelemistä teemoista</u>	16
<u>Työryhmän johtopäätökset ja ehdotukset</u>	19
<u>Työryhmän ehdotukset</u>	21

1 Johdanto

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman ministeriryhmä päätti 13.8.2008 poikkihallinnollisesta työryhmästä, jonka kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti 5.9.2008. Työryhmän tehtävänä oli selvittää paikallistason julkisen sektorin moniammatillisen viranomaisyhteistyön ja nuorten työpajatoiminnan lakisääteistämisen tarvetta. Lakisääteistämistä tuli tarkastella laaja-alaisesti varhaisen puuttumisen, tarvittavien tietojen vaihdon sekä nuorten kunnalliseen päätöksentekoon osallistumisen ja kuulemisen näkökulmista. Liite 1.

Työryhmän tuli myös tehdä esitys siitä, miten paikallistasolla toteutetaan ja toimeenpannaan nuorille suunnattujen varhaisen puuttumisen palvelujen koordinointi ja siihen liittyvä tiedon keruu sekä nuorten koulutukseen, työelämään tai muuhun nk. aktivointitoimenpiteisiin sijoittumisen seuranta. Lisäksi työryhmän tuli pohtia moniammatillisessa viranomaisyhteistyössä toimivien tarvitsemia valmiuksia ja osaamista. Työryhmä pohti työssään myös julkisen sektorin palveluissa esiintyvien, nuoria koskevien ikärajojen merkitystä moniammatillisen viranomaisyhteistyön toteuttamiseen.

Työryhmä keskittyi kokouksissaan moniammatillisen viranomaisyhteistyön pohtimiseen sekä varhaisen puuttumisen näkökulman edistämiseen. Nuorten työpajatoiminnan lakisääteistäminen rajattiin keskusteluista.

Työryhmä totesi myös, että sen tehtävä pohjaa hallitusohjelman tavoitteeseen ”Ketään ei jätetä”, Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan ja erityisesti sen lukuihin 9.2., 10.3. ja 10.5. Yhtenä työryhmän työtä ohjaavana asiakirjana on hyödynnetty Sivistysvaliokunnan kesäkuussa 2008 antamaa lausuntoa nuorten syrjäytymisen ehkäisystä (SiVL 10/2008-MINS 5/2008, 11.6.2008). Liite 2.

Työryhmä on kokoontunut 10 kertaa ja se on kuullut ulkopuolisina asiantuntijoina projektipäällikkö Ritva Sammalkiveä opetushallituksesta ja tietosuojavaltuutettu Reijo Aarniota Tietosuojavaltuutetun toimistosta ja kulttuuriasiainneuvos Kimmo Aaltosta opetusministeriöstä.

Työryhmä kiittää kuultuja asiantuntijoita valaisevista ja työryhmän työtä suuntaavista näkemyksistä. Työryhmä kiittää myös sivistystoimentarkastaja Erik Häggmania Länsi-Suomen lääninhallituksesta siitä, että hän kokosi Pohjoismaita koskevan tausta-aineiston ja tarkisti siihen liittyvän tekstin.

Muistion ensimmäisillä sivuilla on lainaukset kahdelta nuorten ja heidän palvelujensa parissa työskentevältä henkilöltä. Lainauksien käyttöön on pyydetty luvat.

2 Pohjoismaiset säädökset nuorten seurannasta ja moniammatillisesta viranomaisyhteistyöstä

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa on subjektiivinen oikeus¹ toisen asteen koulutukseen. Tämän subjektiivisen oikeuden toteuttamiseksi on tukea tarvitseville nuorille etsitty erilaisia keinoja nuorten koulutukseen ohjaamiseksi ja koulutuksen suorittamiseksi. Tätä tarkoitusta varten kaikissa kolmessa maassa toteutettiin nuorisotakuu², joka on verrattavissa suomalaisiin yhteiskunta- ja koulutustakuihin. Järjestelmän tuloksien seuranta osoitti, että subjektiivisesta oikeudesta ja nuorisotakuusta huolimatta osa nuorista jäi toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle. Tästä virisi ulkopuolisuus-keskustelu ja sitä koskevan käsitteistön luominen.

Norjassa hallituksen pyynnöstä analyysin tehnyt tilastokeskus määritteli ulkopuolisuudelle kuusi (6) aluetta tai määrettä, jotka ovat sosiaalinen, koulutuksellinen, työelämän, taloudellinen, oikeudellinen tai terveydellinen ulkopuolisuus. Ruotsissa ja Tanskassa ulkopuolisuutta tarkastellaan yleisimmin sosiaalisesta, taloudellisesta, koulutuksellisesta tai työelämän näkökulmista. Suomessa kaksi viimeksi mainittua on seurattu ja tilastoitu eniten. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa ulkopuolisuuden katsotaan pitkittyessään lisäävän nuoren riskiä syrjäytymiseen.

Subjektiivisen oikeuden, nuorisotakuun ja ulkopuolisuus -tietojen tuloksena niin Norja, Ruotsi kuin Tanska päättivät edelleen kehittää järjestelmää, joka johti nk. nuorten seurantaan koskevien lakien syntyyn. Näissä laeissa on säädetty viranomaiselle velvoitteita toimia aktiivisesti nuoren eduksi.

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa on erilliset säädökset koskien viranomaisten velvollisuutta tarjota nuorelle vaihtoehtoa silloin kun nuorella arvioidaan olevan riski ajautua koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle. Näissä kolmessa maassa on lainsäädännöllä velvoitettu viranomaista puuttumaan nuoren ulkopuolisuuteen ja aloitteellisesti tarjoamaan nuorelle vaihtoehtoa koulutuksen tai työelämän ulkopuolisuuteen. Norjassa ja Ruotsissa säännökset ovat opetustoimen säännöksiin yhteydessä; Tanskassa on luotu erillinen nuorten ohjaus- ja neuvontakeskusten verkosto, keskuskeskukset ovat valtion toimintaa. Tanskassa nuorten asioiden

1 Maakohtaista variaatiota subjektiivisten oikeuksien sisältöjen yksityiskohdissa

2 Maakohtaista variaatiota nuorisotakuun nimessä ja laajuudessa, mutta koulutuksen osalta tavoitteet lähellä toisiaan

seuranta koskeva säännös korvasi nuorisotakuun. Liite 3.

Norjan säädöksessä Opplaeringslova eli opetuslaissa (nr 61/17.7.1998) määritellään kohderyhmää seuraavasti:

- ne, jotka eivät ole hakeneet tai eivät vastaanota oppilas- tai opiskelupaikkaa tai
- keskeyttävät opinnot tai
- ovat keskeyttäneet tai jättäneet osallistumatta tarjottuun palveluun.

Edellä kuvatuissa tilanteissa viranomaisella on velvollisuus aktiivisesti tarjota nuorelle vaihtoehtoja, aktivoivaa palvelua tai toimintaa.

Norjalainen laki käyttää termiä ”oppfølgingstenesta” eli vapaasti suomennettuna ”seurantapalvelu”.

Norjassa velvoite on säädetty maakunnalle ja valtio on resurssoinut toimintaa.

Ruotsissa nuorten seurannasta säädetään koululaissa (Skollagen) 18 § seuraavasti:

18 § En hemkommunen skall löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen skall kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket. (SFS 2004:1298).

Ruotsissa kunnalla on vastuu seurata alle 20-vuotiaiden nuorten sijoittumista oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen, jotta tarvittaessa kunta voi tarjota nuorelle yksilöllisen palvelun. Kunnan hallitus tai sen määräämä viranomaislainen saa ilmoittaa tarvittavat nuorta koskevat henkilötiedot, jotta kunta voi toteuttaa seuranta- ja palvelun tarjoamisveloitteensa. Ruotsissa toiminnan resursointi on kunnan vastuulla. Tämä on johtanut siihen, että seuranta tai palvelujen tarjonta ei toteudu yhdenvertaisesti kaikissa kunnissa. Edellä olevaa lakia koskevassa asetuksessa (SFS 2006:39) on määritelty tarkemmin seurantatietoja. Liite 3 a.

Tanskassa on erillinen laki nuorten ohjauksesta ja neuvonnasta. Lain kohderyhmänä ovat kaikki alle 25-vuotiaat nuoret, jotka tarvitsevat opinto- tai ammatinvalinnanohjausta tai muuta aktivoivaa toimintaa, jolla voidaan parantaa nuoren opiskelu- ja työelämävalmiuksia. Tanskan laki on yksityiskohtainen ja sitä toteuttaa 45 valtionhallintoon kuuluvaa riippumattonta nuorten ohjaus- ja neuvontakeskusta. Noihin keskuksiin on keskitetty ennen oppilaitoksissa työskennelleitä opinto-ohjaajia, työhallinnon ammatinvalinnan ohjaajia ja yrittäjyysosaamista. Keskuksella on myös etsivään työhön verrattavia tehtäviä, koska saatuaan tiedon nuoresta, joka ei osallistu aloittamaansa koulutukseen tai aktivointitoimintateeseen, tulee keskuksen ottaa nuoreen yhteyttä ja selvittää poissaolon syy ja tarvittaessa palveluohjata nuori tarvitsemaansa palveluun.

Tanskassa toiminta on valtion toimintaa, jonka palvelu toteutetaan paikallistasolla. Laki on ollut voimassa yli neljä vuotta ja vuoden 2008 elokuussa se laajeni koskemaan kaikkia alle 25-vuotiaita. Ikäraja oli aiemmin alle 20-vuotiaat, koska toiminnan laajentaminen eri ikäluokkiin haluttiin porrastaa riittävien resurssien turvaamiseksi. Kaikki alle 25-vuotiaat

nuoret, jotka haluavat neuvoja koulutukseen ja työhön liittyvissä asioissa, voivat myös itse hakeutua palvelujen piiriin. Ohjaus- ja neuvontakeskus edustaa matalan kynnyksen palvelua mm. siten, että nuori voi sopia tapaamisesta myös keskuksen toimiston ulkopuolelle. Tarkempaa tietoa tanskalaisesta Nuorten ohjaus- ja neuvontakeskuksesta liitteessä 4.

3 Esimerkkejä moniammatillisen viranomaisyhteistyön rahoituksesta ja nuoren syrjäytymisestä aiheutuvista kustannuksista

Tähän lukuun on koottu rahoituslaskelmia neljästä erilaisesta lähteestä, jotka ovat Erkki Häklin raportti ”Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa” 2005, Petri Pajun selvitys ”Pelastakaa edes Lempäälä – lasten ja nuorten kuntataloutta maallikolta maallikolle” 2005, Tuomas Leinosen diasarja ”Starttipajatoiminnan kustannukset”, 2006 ja Valtiontalouden tarkastusviraston julkaisu ”Nuorten syrjäytymisen ehkäisy, Toiminnantarkastuskertomus 146”, 2007. Lähteissä on eri näkökulmista arvioitu ja laskettu nuoren tai nuorten asioiden hoitoon liittyviä kustannuksia. Kaikissa näissä referoiduissa lähteissä on asiaan eri näkökulma.

3.1 Nuorisoeuro Lempäälässä

Kts. raportit internetistä Petri Paju (2005): Pelastakaa edes Lempäälä – lasten ja nuorten kuntataloutta maallikolta maallikolle, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 54 & Lempäälän kunta ja Erkki Häkli (2005): Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa, Nuorten osallisuushanke 2003–2007.

Lempäälän kunnan tapa toteuttaa moniammatillista viranomaisyhteistyötä lapsi- ja nuorisopolitiikan parantamiseksi on yksi esimerkki siitä, millaista taustatietoa tulee kerätä. Lempäälän mallin taustatiedon jäsentely sisältää tiedot lasten ja nuorten määristä, niistä toimialoista ja tahoista, jotka kokonaan tai osittain tarjoavat palveluja lapsille ja nuorille sekä erilaisia resurssitietoja mukaan lukien kustannustietoja kultakin toimialalta. Mukaan on laskettu myös kiinteistökuluja ja sisäisen hallinnon kuluja, koska näiden toimintojen ylläpitäminen mahdollistaa muiden julkisen sektorin palvelujen tarjoamisen lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen. Näin taustatiedoista on saatu koottua aineisto, jota voidaan hyödyntää moniammatillisen viranomaisyhteistyön suunnittelun pohjaksi. Lempäälän nuorisotoimenjohtaja Erkki Häkli kirjoittaa Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa” -raportissa:

"Kunnan toiminnassa lapset ja nuoret ovat monen eri hallintokunnan piirissä. (-) Lapsi- ja nuorisobudjetin kokoaminen on uusi tapa lähestyä lapsi- ja nuorisopolitiikan toteuttamista yli sektorirajojen. (-) Lempäälän kunnan menoista 43 % kohdistuu lapsiin ja nuoriin. Selvitys (näistä kunnan menoista) toimii perustyökaluna lasten ja nuorten palvelujen arvioinnissa. (-) Pelkkä kartoitus ei vielä aikaansaa mitään, vaan selvityksen kanssa palataan uudelleen ruohonjuuritasolle ja ryhdytään hakemaan yhtymäkohtia eri hallintokuntien välille lapsiin ja nuoriin käytettävistä euroista Lempäälän kunnassa". (Häkli 2005, ss. 3 ja 7)

Petri Paju toteaa julkaisussa "Pelastakaa edes Lempäälä – lasten ja nuorten kuntataloutta maallikolta maallikolle", "että tilaaja-tuottaja -toimintatapa todennäköisesti tulee edistämään lapsi- ja nuorisopoliittisen kustannusarvion laatimista". Uudenlainen tarkastelu tarkoitti Lempäälässä vuonna 2005 sitä, että saadun tuloksen mukaan 43 % kunnan budjetista kohdistui alle 25-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin, joita kunnan asukkaista oli 34 %. Erkki Häkli kirjoittaa: "Lasten ja nuorten palvelut tulevat arvioitua laaja-alaisesti ja yhteismitallisesti. Kun lapsiin ja nuoriin liittyvää tietoa, toiminnan kehittämisen vaatimaa tahtoa ja lopullisesti palvelut määrittelevät resurssit yhdistetään, tuloksena on näkemys lapsiin ja nuoriin suunnattavien palvelujen kehittämisestä". (Paju 2005, s. 13; Häkli 2005, 4.)

Lempäälän lapsi- ja nuorisopoliittinen kustannuslaskenta on selkeä ja paikalliseen sopimukseen pohjautuva malli. Mallia laadittaessa eri toimialojen edustajat koottiin yhteen ja yhdessä määriteltiin mittarit, joilla kustannuksia laskettiin, ja miten asiaa jatkossa tarkastellaan. Lähtökohtana oli, kuten jo edellä luvussa 2.4. viitattiin, uudenlainen tapa purkaa kunnan kokonaisbudjetista ne kustannukset, jotka liittyvät lapsi- ja nuorisopoliittisiin julkisen sektorin palveluihin. Tämä edellytti, että laskelman piiriin otettiin myös sellaiset kustannukset, joita ei ole aikaisemmin määriteltä lasten ja nuorten palveluihin liittyviksi kuluiksi. Taustalla on idea kokonaisvaltaisesta kustannuskäsityksestä ja kiinnostus selvittää, kuinka paljon Lempäälän kunnan budjetista kohdistuu alle 25-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. Selvitys osoitti, että kunnan budjetista käytettiin 43 % lapsiin ja nuoriin, joita kunnan asukkaista oli 34 %.

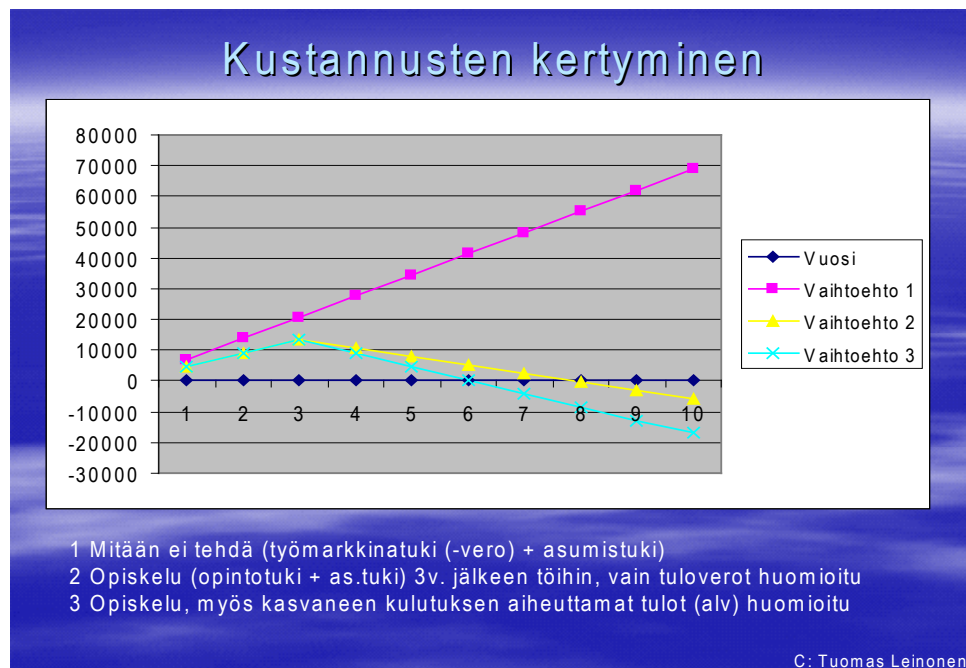
Työryhmä toteaa, että tällainen tarkastelutapa laajentaa kustannustarkastelua lasten ja nuorten elämänsäkuun liittyvien julkisen sektorin palvelujen katsomiseen kun kapeimmillaan talousarviossa on lasten ja nuorten palvelujen kustannuksiksi mielletty vain ne toimialat, joiden talousarvionmäärärahat kohdistuvat 100 % lapsiin ja nuoriin.

Työryhmä katsoo, että jo tämä kustannuslaskelma sinällään osoittaa riittävän perusteen, että paikallistason lapsia ja nuoria varten olevia palveluja tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti ja yli toimivaltarajojen. Tällöin luodaan vahvempi pohja niin moniammatilliselle viranomaisyhteistyölle kuin niille toimille, joilla kunnan palveluja lapsille ja nuorille halutaan kehittää. Näin taataan myös kunnan poliittisille päätöksentekijöille riittävän laaja taustatieto eri toimialojen kustannuksista, niiden riittävydestä sekä suhteesta toisiinsa ja siten poliittinen päätöksenteko perustuu määriteltyyn, mitattavaan ja seurattavaan tietoon. Työryhmä arvioi, että tämä menetelmä palvelee kokonaisvaltaista tarkastelua siitä huolimatta, oli lasten ja nuorten prosentuaalinen osuus kunnan väestöstä alempi tai korkeampi kuin esimerkiksi kunta Lempäälän.

3.2 Kajaanista Kumppaniksi ry:n kustannuslukuja

Toinen esimerkki moniammatillisen viranomaisyhteistyön taloudellisesta kannattavuudesta tulee Kajaanista Kumppaniksi ry:ltä. Tuomas Leinonen on laatinut seuraavan kaavion, joka

osoittaa, mitä yhteiskunnalle maksavat ne eri vaihtoehdot, jotka se voi valita nuoren tukemisessa. Leinonen toteaa, että vaikka kustannusluvut ovat vuodelta 2005, niin ”itse asia ei ole muuttunut miksiäkään nykyhetkeen verrattuna”. Leinonen jatkaa: ”Diassa näkyy kuinka kustannukset kumuloituvat. Yhteiskunnan näkökulmasta ketään ei saisi päästää vain lepäämään laakereillaan ennen eläkeikää. Nuoren kohdalla jo muutaman vuoden pitkittynyt toimetttömyys tai työttömyys ennen ammattiin opiskelua aiheuttaa sen, että hänen pitää olla vuosikausia töissä (2 v työtön + 3 v ammattiopiskelua, nettotuottajaksi n. 5–8 v.) ennen kuin hänestä tulee yhteiskunnalle nettotuloja. Eli jos ehtii olemaan 10 v työttömänä, niin potentiaaliseksi nettotuottajaksi ei tule koskaan. Lisäksi vaihtoehdon 1 käyrä on laskettu siten, että ao. ihmisellä ei ole mitään muita yhteiskunnan maksamia ongelmia”.

3.3 Valtiontalouden tarkastusviraston laskelma

Valtiontalouden tarkastusvirasto on laskenut, että ”jos syrjäytyminen kestää koko odotettavissa olevan työiän, noin neljäkymmentä vuotta, on yhdestä syrjäytyneestä aiheutuva nykyarvoksi (vuosi 2007) laskettu kansantulon menetys noin 700 000 euroa. Julkisen talouden vastaava menetys on noin 400 000 euroa. Laskelma osoittaa, että syrjäytymisen kustannukset ovat huomattavat. Se osoittaa myös suuren osan kustannuksista muodostuvan siitä, että syrjäytyneen panos työelämässä jää yhteiskunnalta saamatta.” (Valtiontalouden tarkastusvirasto, 146/2007)

Valtiontalouden tarkastusviraston laskemista kuluista voi laskea vuosikustannuksen/nuori esimerkiksi seuraavasti: $1\ 100\ 000\ € : 40\ \text{vuodelle} = 27\ 500\ €/\text{v}/\text{nuori}$. Jos nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kohdennettaisiin esimerkiksi vuosittain $10\ 000\ 000\ €$ valtion kohdennettua määrärahaa, niin laskutoimitusta voisi jatkaa seuraavasti: $10\ 000\ 000\ € : 27\ 500\ € = 364\ \text{nuorta}$ voidaan estää syrjäytymästä varhaisella puuttumisella ($10\ \text{milj. €} : 27\ 500\ € = 364\ \text{nuorta/v.}$)

Tiivistelmä työryhmän käsittelemistä teemoista

Moniammatillista viranomaistyötä selvittävän työryhmän työskentely on ollut innostunutta ja keskustelevaa. Aihe, nuorten parissa työskentelevien viranomaisten yhteistyön lisääminen ja vakiinnuttaminen sekä riittävien palvelujen kohdentaminen niitä tarvitseville nuorille, koettiin tärkeäksi mutta samalla laajaksi ja moniulotteiseksi asiaksi.

Työryhmä on työssään selvittänyt pohjoisten naapurimaiden nk. nuorten seurannan säännöksiä. Työryhmä on koonnut 28:sta säädöksestä säännöksiä, jotka liittyvät nuorten julkisen sektorin palvelujen sisältöihin mm. viranomaisten välisessä yhteistyössä. Työryhmä on käyttänyt tausta-aineistonaan myös viimeisen 10 vuoden aikana julkaistuja yli sataa artikkelia, selvitystä, tutkimusta tai asiakirjaa, joissa on käsitelty joko moniammatillista yhteistyötä, viranomaistoimintaa tai nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen kehittämistä.

Työryhmä havaitsi, että suomalaisen julkisen sektorin palveluja koskevassa lainsäädännössä on useita mainintoja viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Lainsäädännössä myös kehoitetaan tai veloitetaan aktiiviseen viranomaisten väliseen yhteistyöhön sekä yksilö- että rakenteellisella tasolla. Lukuisat nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja poikkihallinnollista toimintaa kehittäneet hankkeet ovat osoittaneet, että nuorten kohdalla julkisen sektorin viranomaisyhteistyössä on eri syistä parantamisen varaa.

Parhaiten yhteistyö on onnistunut silloin, kun moniammatillinen yhteistyö on syntynyt keskinäisen luottamuksen ilmapiirissä ja kun yhteistyöhön osallistuvat tuntevat riittävästi toistensa palveluvalikoimaa ja työkuluttuuria. Toimiva moniammatillinen viranomaisyhteistyö edellyttää suunnitelmallisuutta, koordinaatiota, asioiden valmistelua ja toiminnan johtamista sekä riittäviä taustatietoja, joihin tarvittaessa voidaan peilata myös yksittäisen nuoren palveluketjun rakentamista.

Työryhmä keskusteli runsaasti yksilön tietosuojasta ja vastuusta suhteessa yhteiskunnan oikeuteen ja vastuuseen kansalaisistaan. Aiheen yhteydessä pohdittiin myös viranomaisen oikeutta tai lupaa kerätä tietoja nuorista ja käsitellä heidän asioitaan muun muassa moniammatillisessa viranomaisyhteistyöryhmässä.

Työryhmä toteaa, että nykyiset, voimassa olevat tietosuoja ja salassapitosäädännökset eivät yleensä ole varsinaisia esteitä moniammatilliselle yhteistyölle. Ongelmia viranomaisten väliselle yhteistyölle aiheuttavat hallinnonalojen ja yksittäisten viranomaisten erilaiset tulkinnat siitä, voiko nuorta koskevaa tietoa siirtää tai välittää. Työryhmä toteaa, että tietosuojan ja

salassapitosäännösten erilaiset tulkinnat voivat haitata nuoren edun ja varhaisen puuttumisen toteutumista.

Nuoren kannalta suurin ongelma hänen tarvitsemansa avun tai tuen järjestämiseksi välttämättömien tai tarpeellisten tietojen siirtymättömyydestä voi syntyä, jos nuori tämän vuoksi jää palvelujen ulkopuolelle. Nuoren kannalta riskialttiimpia ovat nk. nivelvaiheet, joissa siirrytään esim. perusopetuksesta jatko-opintoihin, opinnoista työelämään, päätetään ase- tai siviilipalvelus tai kun tarjottu palvelu keskeytyy tai päättyy. Yksi riskitekijä voi olla myös uudelle paikkakunnalle muutto esim. opintojen vuoksi. Näissä esimerkkitalanteissa nuorella on riski palvelujen ulkopuolelle jäämisestä. Useissa nuorten palvelujen kehittämishankkeissa on tunnistettu seuraavia tilanteita, joissa nuori tarvitsee erityistä tukea ja ohjausta ja joihin siksi tulisi kiinnittää huomiota:

- nuori ei osallistu oppivelvollisuusikäisenä perusasteen koulutukseen ja nuoren huoltajat kokevat tarvitsevansa viranomaisapua tilanteen selvittämiseksi,
- nuori ei ole hakenut yhteishaussa jatko-opiskelupaikkaa,
- nuori ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa,
- nuori ei ole vastaanottanut samaansa jatko-opiskelupaikkaa
- nuori ei aloittanut opintojaan saamassaan jatko-opiskelupaikassa tai
- nuori keskeyttää toisen asteen opinnot siirtymättä toiselle opintoalalle, töihin tai muuhun aktiiviseen toimintaan
- nuori ei työllisty ja hänen arvioidaan tarvitsevan moniammatillista yhteistyötä
- nuori keskeyttää toistuvasti hänellä suunnitellut aktivointipalvelut
- nuori keskeyttää ase- tai siviilipalveluksen
- nuori arvioi tarvitsevansa tukea elämäntilanteensa järjestämiseen
- nuori arvioi tarvitsevansa moniammatillista palvelukokonaisuutta, joka räätälöidään asiakaslähtöisesti
- nuori itse pyytää päästä toiselle viranomaiselle tai toisen sektorin palveluihin.

Nuoren oikeuksien ja aktiivisuuden sekä osallistumisen vahvistamiseksi työryhmä pitää tärkeänä, että nuoren kanssa työskennellessä häneltä saadaan nimenomainen, käytännössä kirjallinen, suostumus häntä koskevien tietojen siirtämiseen ja asioidensa hoitamiseen yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Viranomaisen tehtävänä on huolehtia, että nuori suostumusta antaessaan ymmärtää suostumuksen tarkoituksen. Nuorelle tulee antaa tieto siitä, mihin häntä koskevia tietoja suostumukseen perustuen on tarkoitus tai voidaan siirtää. Työryhmä korosti keskusteluissaan aktiivista ohjausta, tukea ja palvelujen tarjontaa nuorelle aina, kun mahdollinen tuen tarve huomataan tai sitä perustellusti epäillään.

Lupa tietojen siirtämiseen voidaan pyytää nuorelta esimerkiksi yhteishakulomakkeen täyttämisen yhteydessä, asevelvollisuuden kutsuntojen yhteydessä, koulutuksen tai muun palvelun keskeyttämisen yhteydessä käydyssä keskustelussa tai tapaamisessa. Siinä tapauksessa, että nuorelta ei voida saada lupaa häntä koskevien tietojen siirtämiseen, viranomaisten välisestä tietojen siirrosta ja sen edellytyksistä tulee säätää laissa. Tiedonsiirron tulee siis aina perustua asianomaisen suostumukseen tai lakiin.

Työryhmän keskusteluissa korostui, että tarvetta on sekä nuorten kanssa heidän omissa toimintaympäristöissään tehtävään asiakastyöhön että rakenteelliseen ja hallinnolliseen työ-

hön. Työryhmä keskusteli myös siitä, miten näiden kahden toiminnallisen tason välillä tulisi voida tietoja siirtää sekä myös siitä, tulisiko moniammatillisessa viranomaisyhteistyössä voida käsitellä yksittäistä nuorta koskevia tietoja. Tämä edellyttäisi lisäselvitystä.

Työryhmän johtopäätökset ja ehdotukset

Johtopäätöksinään työryhmä kokosi seuraavat asiat, jotka muodostavat yhteiskunnassa tapahtuvien nopeiden muutosten lisäksi esteitä ja haasteita nuorten moniammatilliselle viranomaisyhteistyölle:

- 1 Palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja sektoroituneisuus
- 2 Resurssiongelmat
- 3 Valta, toimivalta ja vastuunjaot ovat epäselviä
- 4 Salassapito, tietosuojat, yhteinen tietojen käsittely ja luovutus sektorilta toiselle sekä
- 5 tiedonkulku ja tietojenkäsittely myös vertikaalisesti (hallinnosta käytännön kentälle ja toisin päin)
- 6 Moniammatillisesti avoimen asenteen ja koulutuksen puute
- 7 Moniammatillisten työyhteisöjen johtamistaitojen puute (yksittäisistä organisaatioista paikallisiin alueisiin)
- 8 Moniammatillisen työn oikeutus ja näkyvyys on hauras
- 9 Nuorten kasautuneet / yhä vaikeammin tunnistettavat tuen tarpeet
- 10 Nuorten kynnys palveluihin kiinni pääsemiseksi usein korkea
- 11 Moniammatillisen työn poliittis-eettinen status kontrollin ja tuen jännitteisessä välimaastossa.

Työryhmä toteaa, että paikallistasolla on tarvetta sekä matalan kynnyksen palvelujen kehittämiseen että moniammatillisen viranomaisyhteistyön tehokkaampaan hyödyntämiseen, koordinointiin ja johtamiseen.

Myös kustannusarviot ja -laskelmat nuoren syrjäytymisen kustannuksista yhteiskunnalle puoltavat nuoren auttamista mahdollisimman varhain. Näin tuetaan nuorta ajoissa ja autetaan häntä itsenäiseen, mielekkääseen elämään. Viranomaistyön painottuessa ennaltaehkäisevään toimintaan yhteiskunnalle syntyy taloudellisia säästöjä.

Työryhmä on keskustelussaan pohtinut myös sitä, miten nuoren ikä (alle tai yli 18 vuotta) vaikuttaa häntä koskevien tietojen siirtoon eri viranomaisten välillä. Työryhmän

näkemyksen mukaan, mikäli nuori on antanut luvan tietojen siirtoon, voidaan hänen iästään riippumatta tietoja lähtökohtaisesti aina siirtää ja hänelle voidaan tarjota ohjausta, neuvontaa tai palveluja aktiivisesti. Luvan pyytämiseksi ei tietosuojaja- ja salassapitosäännöksissä ole määrätty ala- tai yläikärajaa. Lupa perustumatonta tiedonsiirtoa varten tulee kuitenkin tarvittaessa säätää ikärajasta ja muista tiedonsiirron edellytyksistä.

Työryhmän toimenpide-ehdotuksissa kunta-sana voi tarkoittaa joko yksittäistä kuntaa tai kuntien yhteistoiminta-aluetta. Työryhmän ehdotuksia tarkasteltaessa on otettava myös huomioon, että joissakin kunnissa on jo vastaavia moniammatillisia viranomaisyhteistyöryhmiä tai matalan kynnyksen palveluja nuorille; tällöin on hyvä tarkistaa, ettei synny päällekkäistä toimintaa tai että jo olemassa olevan yhteistyöryhmän tehtäviä ja matalan kynnyksen palveluita tarkistetaan ehdotusten mukaisiksi.

Työryhmä painottaa myös, että ehdotuksissa on haluttu korostaa nuorilähtöistä näkökulmaa.

Työryhmän ehdotukset

Ehdotus 1

Työryhmä esittää, että kunta asettaisi moniammatillisen viranomaisyhteistyöryhmän (nuorten ohjaus- ja palveluverkoston) nuorille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi, koordinoimiseksi ja yhteensovittamiseksi em. palveluja tarjoavien eri hallintokuntien viranhaltijoista. Verkosto koostuu paikallistasolla toimivista kunnan ja valtion hallinnonalojen viranomaisista. Työryhmä esittää myös, että kunta nimeäisi verkoston toiminnasta vastaavat viranhaltijat (verkoston puheenjohtajan ja sihteerin).

Nuorisolain 7 §:n 3 momentin mukaan kuntien nuorisotyötä ja -politiikkaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten sekä yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Moniammatillisen yhteistyön rakenteita ja organisointia ei ole tähän mennessä määritelty säädstasoa konkreettisemmin. Työryhmä ehdottaa, että jatkossa moniammatillinen yhteistyö koordinoitaisiin nuorten ohjaus- ja palveluverkoston muodossa.

Nuorille tarkoitettujen julkisen sektorin palvelujen viranomaiset muodostavat nuorten ohjaus- ja palveluverkoston, jossa on edustettuna tarvittavat kunnan ja valtionhallinnon toimialat.

Verkoston työhön voivat kutsuttuina osallistua myös sellaiset yhteisöt, jotka toteuttavat julkisen sektorin asiakaspalvelutehtäviä. Verkoston tehtävänä on kehittää nuorille suunnattuja palveluja, niiden saavutettavuutta ja niihin kuuluvaa viranomaisyhteistyötä, koordinoita palvelujen yhteensopivuutta ja arvioida niiden riittävyttä. Verkosto myös tukee nuorten parissa toimivien työtä, huolehtii tarpeellisesta tietojen vaihdosta tai sen sujuvuudesta viranomaisten kesken, kartoittaa nuorten palvelujen tarvetta ja palveluissa esiintyviä katvealueita ja tekee ehdotukset katvealueiden poistamiseksi. Näiden tehtävien lisäksi verkosto kokoaa tietoa alueen nuorten kasvu- ja elinoloista sekä huolehtii omalta osaltaan nuorten osallisuuden edistämisestä. Käytännössä yksi verkoston tärkeimmistä tehtävistä on luoda viranomaisyhteistyölle sellaiset periaatteet ja menettelytavat, että esimerkiksi useamman toimialan palvelujen piirissä olevalle nuorelle näistä palveluista muodostuu katkeamaton jatkumo. Tällainen nuorelle räätälöity palvelukokonaisuus voi sisältää aktiivisen kansalaisuuden, koulutukseen tai työelämään liittyvän tavoitteen saavuttamisen lisäksi tavoitteen vapaa-ajan harrastuksesta, joka tukee nuoren jo aiemmin saavuttamien valmiuksien ylläpitämistä ja kehittämistä.

Nuorisolain 8 §:n mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista

ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Työryhmä mielestä säännöllisesti kokoontuva nuorten ohjaus- ja palveluverkosto voisi toimia myös yhtenä nuorisolain 8 §:n edellyttämien asioiden käsittelypaikkana ja siten vahvistaa osaltaan nuorten kuulemista ja osallistumista paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn.

Työryhmän mielestä on tärkeää, että nuorten ohjaus- ja palveluverkoston nimettävillä viranhaltijoilla on kokemusta sektorirajat ylittävästä yhteistyöstä ja tietoa alueen nuorten palveluista. Kunta verkostoa asettaessaan harkitsee, mitkä kunnassa olevista hallinnonaloista tulee olla edustettuna verkostossa.

Ehdotus 2

Työryhmä esittää, että kunta tarjoaisi ja lisäisi nuorille suunnattuja ohjaus- ja tukipalveluja järjestämällä etsivän työparitoiminnan kaltaista nuorille suunnattua ja nuorten parissa tapahtuvaa nuorisotyötä. Tavoitteena olisi parantaa mahdollisuutta tavoittaa ja auttaa niitä nuoria, joilla on vaikeuksia oma-aloitteisesti saavuttaa julkisen sektorin palveluja.

Etsivä työpari liikkuu nuorten käyttämissä toimintaympäristöissä ja tarjoaa nuorille aktiivisesti ohjausta ja neuvontaa. Etsivä työparitoiminta parantaa nuorten palveluiden saavutettavuutta ja varhaisen puuttumisen mahdollisuutta. Samalla etsivä työpari voi toimia nuoren apuna tämän asioidessa julkisen sektorin palveluissa. Suurimpiin kaupunkeihin olisi hyvä palkata useampia etsivän työparitoiminnan työpareja, joiden toiminta-alue voidaan jakaa.

Nuori, nuoren lähiverkoston aikuiset tai viranomaiset voivat myös itse ottaa yhteyttä etsivään työpariin.

Ehdotus 3

Työryhmä esittää, että opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusministeriö sekä ympäristöministeriö, sisäasiainministeriö ja oikeusministeriö yhdessä suosittaisivat omalle hallinnolleen sitoutumista paikallistason moniammatillisen viranomaisyhteistyön, nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittämiseen nuorten palvelujen tehostamiseksi ja niiden laadun turvaamiseksi. Työryhmä esittää, että myös Kuntaliitto tukisi mahdollisuuksiensa mukaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työn toteutumista.

Tarvittaessa lisätään hallinnonalojen lakeihin säännös viranomaisten välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä. Osallistuminen verkostotoimintaan on viranomaistehtävä.

Ehdotus 4

Työryhmä esittää, että nuorten ohjaus- ja palveluverkoston sekä etsivän työparitoiminnan kaltaista työtä varten perustetaan valtion budjettiin nuorisotyön kohtaan momentti 29.91.52 valtionapua varten. Työryhmä esittää, että momentille varataan 10 000 000 euroa, joka kohdennetaan ensisijaisesti palkkauskustannuksiin.

Toiminnan toteutumista tulee seurata säännöllisesti ja saatujen tulosten perusteella toimintaa tulee kehittää.

Määrärahaa myönnetään avustusta kunnalle, joka toimeenpanee nuoren ohjaus- ja palveluverkoston ja palkkaa etsivän työparin tai työparit. Avustus myönnetään hakemuksesta, jolla hakijan tulee osoittaa, että se on organisoinut nuoren ohjaus- ja palveluverkoston ja palkannut tai tulee palkkaamaan etsivän työparitoiminnan kaltaista työtä tekevät henkilöt.

Kunnille myönnettävän avustuksen laskentaperusteena olisi 25 000 euroa/vuosi/henkilö. Kunta vastaa muista toiminnasta aiheutuvista kuluista mukaan lukien nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kulut.

Ehdotetulle uudelle nuorisotyön momentille voitaisiin siirtää nyt momentilla 29.91.51 oleva etsivän työn toimintaan osoitettu määräraha, joka vuonna 2009 on 2,5 milj.euroa. Määrärahaan tulisi lisätä 7,5 milj. euroa, jolloin momentin määräraha kokonaisuudessaan olisi 10 000 000 euroa. Tällä määrärahalla eo. laskentaperusteen mukaan voidaan palkata yhteensä 400 työntekijää eli yhteensä 200 etsivää työparia.

Ehdotus 5

Työryhmä esittää, että nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa toimivien viranomaisten sekä etsivän työparin osaamista parannetaan koulutuksella, jossa perehdytään tietosuoja- ja salassapitosäännöksiin ja jossa parannetaan muita moniammatilliseen viranomaisyhteistyöhön liittyviä asenteellisia ja tiedollisia valmiuksia. Työryhmä tähdentää, että kaikkien verkostoyhteistyöhön osallistuvien ja etsivää työtä tekevien tulee osallistua ao. koulutukseen.

Työryhmä esittää lisäksi, että niihin opintoihin, joista valmistutaan nuorten parissa tehtävään työhön tai sen hallintoon, lisättäisiin opintoja, joilla parannetaan opiskelijoiden valmiuksia moniammatilliseen yhteistyöhön ja lisätään tietoa muiden toimialojen palveluista ja yhteistyömalleista.

Ehdotus 6

Työryhmä esittää, että nuorten palveluja tarjoavat eri hallinnonalojen viranhaltijat ja työntekijät aktiivisesti ottavat nuoret mukaan heidän omien asioidensa hoitamiseen ja rohkaisevat heitä yhteistyöhön mm. pyytämällä nuorilta luvan heidän tietojensa luovuttamiseen tarvittaessa toiselle viranomaiselle tai nuoren asioiden käsittelemiseksi toisessa viranomaisessa.

Nuorelta saatu lupa mm. häntä koskevien yhteystietojen siirtämiseen mahdollistaa hänelle aktiivisesti tarjottavan ohjauksen ja neuvonnan. Nuorten palvelujen kehittämishankkeissa on esitelty tapauksia, joissa nuorelta voidaan pyytää lupa häntä koskevien yhteystietojen ja tarvittaessa myös muiden tietojen siirtämiseen viranomaiselta toiselle. Näitä esimerkkitalanteita ovat muun muassa:

- nuori ei osallistu oppivelvollisuusikäisenä perusasteen koulutukseen ja nuoren huoltajat kokevat tarvitsevansa viranomaisapua tilanteen selvittämiseksi,
- nuori ei ole hakenut yhteishaussa jatko-opiskelupaikkaa,

- nuori ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa
- nuori ei ole vastaanottanut samaansa jatko-opiskelupaikkaa
- nuori ei aloittanut opintojaan saamassaan jatko-opiskelupaikassa tai
- nuori keskeyttää toisen asteen opinnot siirtymättä toiselle opintoalalle, töihin tai muuhun aktiiviseen toimintaan
- nuori ei työllisty ja hänen arvioidaan tarvitsevan moniammatillista yhteistyötä
- nuori keskeyttää toistuvasti hänellä suunnitellut aktivointipalvelut
- nuori keskeyttää ase- tai siviilipalveluksen
- nuori arvioi tarvitsevansa tukea elämäntilanteensa järjestämiseen
- nuori arvioi tarvitsevansa moniammatillista palvelukokonaisuutta, joka räätälöidään asiakaslähtöisesti
- nuori itse pyytää päästä toiselle viranomaiselle tai toisen sektorin palveluihin.

Lupa tietojensiirtämiseen voidaan pyytää nuorelta esimerkiksi yhteishakulomakkeen täyttämisen yhteydessä, asevelvollisuuden kutsuntojen yhteydessä, koulutuksen tai muun palvelun keskeyttämisen yhteydessä käydyssä keskustelussa tai asiakastyössä, jossa kohdataan nuori hänen omassa toimintaympäristössään. Kaikkiin nuoren henkilö-, yhteys- ja muita tietoja koskeviin tiedonsiirtoon liittyviin lupiin on kirjattava suostumuksen antamisperuste eli syy, minkä vuoksi nuoren lupaa on pyydetty. Tiedonsiirron tulee aina perustua asianomaisen suostumukseen tai lakiin.

Ehdotus 7

Työryhmä esittää, että jatkoselvitetään asiaa, jossa nuorelta ei syystä taikka toisesta ole saatu nimenomaista suostumusta häntä koskevien tietojen siirtämiseen. Samalla selvitetään, tulisiko viranomaisten tarjota aktiivisesti palveluja ja tukea nuorelle, joka ei jo ole jonkun palvelun piirissä ja jonka tiedetään olevan tuen tarpeessa tai joka tarvitsee tukea vahvistaakseen sitoutumistaan palveluun.

Lähteet:

- Eduskunnan sivistysvaliokunnan Lausunto 10/2008 - Ministeriön selvitys toimenpiteistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (SiVL 10/2008 vp - MINS 5/2008 vp).
- Etsivä työparitoiminta, raportointi 1/2008; Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä työ, Opetusministeriön nuorisoyksikkö. Verkkojulkaisu..
- Häkli, E. (2005): Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa, Nuorten osallisuushanke 2003-2007. Verkkojulkaisu.
- Paju, P. (2005): Pelastakaa edes Lempäälä - lasten ja nuorten kuntataloutta maallikolta maallikolle, Lempäälän kunta, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 54. Verkkojulkaisu.
- Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33.
- Leinonen, T.(2006): Starttipajat, Miksi starttipajaa tarvitaan, mitä starttipaja maksaa ja mitä maksaa jos ei starttipajaa tai vastaavaa toimintaa ole, diasarja
- Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.

Tausta-aineistona hyödynnetty:

- Aaltonen, K. toim (2009): Nuorisolakiopas, Tietosanoma Oy.
- Alatupa, S, toim. (2007): Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma - löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta. Sitran raportteja 75.
- Autio, M., Eräranta, K & Myllyniemi, S. (2008): Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot - vuosikirja 2008, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosaian neuvottelukunta, Stakes.
- Avuttomuus lainsäädännössä, (2008), Sosiaali- ja terveydenhuoltoon ulkopuoliset tekijät - työryhmän raportti 1, Stakes, raportteja 14/2008.
- Arnell Gustafsson, U. & Murray, Å. (2004): Unga utanför - vilka, varför, vad göra?, Equal, Svenska ESF-Rådet. Verkkojulkaisu.
- Harrikari, T. (2008): Riskillä merkityt - lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 86
- Kuure, T., Kärkkäinen, K., Paju, P. & Soininen, A. (1999): Kutsuuko yhteiskunta? Nuoret jäsenyyksiä lunastamassa ja haastamassa, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 10/99
- Kuure, T. toim. (2001): Aikuistumisen pullonkaulat, Nuorten elinolot -vuosikirja, Nuorten elinolot - vuosikirja 2001, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosaian neuvottelukunta, Stakes.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2011, "Tulevaisuus velvoittaa, tämä päivä ratkaisee", Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus, Opetusministeriön julkaisuja 2007:41
- Määttä, M. (2007): Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkialueellisista ryhmistä, väitöskirja, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 252. Verkkojulkaisu.
- Onnistuvat opit -juurruttamishankkeen loppuraportti, "Kaikki kymmenen tikkua laudalla!", Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:21.
- Palvelurakenteen muutos nyt, Nuoret eivät odota, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:61.

- Peltola, U. & Vuorento, M. (2007): Juurruttamisen edistäjät ja estäjät, Kokemuksia työllistypalvelujen kehittämishankkeista. Kuntoutussäätiön työselosteita 33/2007.
- Pietikäinen, R. (2008): Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 13.
- Pohjantammi, I. (2007): Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 12.
- Päätöksen aikal Miten tukea nuorten tietä peruskoulusta toiselle asteelle ja työelämään (2007), EQUAL-yhteisaloiteohjelma.
- Suikkanen, A., Martti, S. & Linnakangas, R. (2004): Homma hanksaan, Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:5
- Suutari, M. (2002): Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 26.
- Stengårg, E., Appelqvist-Scmidlechner, K., Upanne, M. Parkkola, K. & Henriksson, M (2008): Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen, Varusmies- ja siviilipalveluksen ulkopuolelle jääneiden miesten elämäntilanne ja psykososiaalinen hyvinvointi. Stakes, raportti 18/2008.
- Stengårg, E., Appelqvist-Scmidlechner, K., Upanne, M. Parkkola, K. & Henriksson, M (2008): Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen, Nuorten miesten psykososiaalisen tukiohjelman vaikuttavuus ja hyöty. Stakes, tutkimuksia 176.

Jakelussa mainituille

ASETTAMISPÄÄTÖS

Pvm
5.9.2008Dnro
96/040/2007

OPETUSMINISTERIÖ

MERITULLINKATU 10, HELSINKI

PL 29

00023 VALTIONEUVOSTO

PUH. (09) 160 04

FAX (09) 135 9335

etu.sukunimi@minedu.fi

Undervisningsministeriet

Sjötullsgatan 10, Helsingfors

PB 29

00023 Statsrådet

Tel. (09) 160 04

Fax (09) 135 9335

for.cfr.namn@minedu.fi

MINISTRY OF EDUCATION

MERITULLINKATU 10, HELSINKI

P.O. BOX 29

FIN-00023 GOVERNMENT

FINLAND

TEL. +358 9 160 04

FAX +358 9 135 9335

givre.surn.nm@minedu.fi

Ministère de l'Éducation

Meritullinkatu 10, Helsinki

B.P. 29

FIN-00023 Gouvernement

Finlande

Tél. +358 9 160 04

Fax +358 9 135 9335

prc.nm@minedu.fi

www.minedu.fi

Työryhmän asettaminen

Poikkihallinnollinen työryhmä moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisääteistämisen selvittämistä varten.

Opetusministeriö on tänään asettanut lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman ministeriryhmän 13. elokuuta päätöksen mukaan poikkihallinnollisen työryhmän moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisääteistämisen selvittämistä varten.

Tehtävä

Alle 29-vuotiaiden seurantavastuu kunnissa

Valmistelua varten opetusministeriö asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on mm.

- selvittää nuorille tarjottavan paikallistason julkisen sektorin moniammatillisen työn ja nuorten työpajatoiminnan lakisääteistämistä. Lakisääteistämisen perusteita pohdittaessa moniammatillista työtä tulee tarkastella laaja-alaisesti mm. varhaisen puuttumisen, tarvittavien tietojen vaihdon sekä nuorten kunnalliseen päätöksentekoon osallistumisen ja kuulemisen näkökulmasta

- tehdä esitys siitä, miten paikallistasolla toteutetaan ja toimeenpannaan nuorille suunnattujen varhaisen puuttumisen palvelujen koordinointi ja sen tarvitsema tiedonkeruu mukaan lukien nuorten sijoittumisen seuranta ja siihen liittyvät viranomaistehtävät, tietoyhteiskunnan mahdollisuudet nuorten tavoittamisessa on huomioitava.

- määritellä tukea tarvitsevien nuorten ryhmiä huomioon ottaen ikäraajat, tuen tarpeet ja varhainen puuttuminen

- pohtia moniammatilliseen työhön liittyvän osaamisen parantamista.

- valmistelussa otetaan huomioon Eduskunnan sivistysvaliokunnan Lausunto 10/2008 - Ministeriön selvitys toimenpiteistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (SiVL 10/2008 vp - MINS 5/2008 vp) .

Toimikausi

Työryhmän tulee tehdä ehdotus 31.12.2008 mennessä.

Työryhmä voi tarvittaessa kutsua asiantuntijoita kuultavaksi.

Organisointi

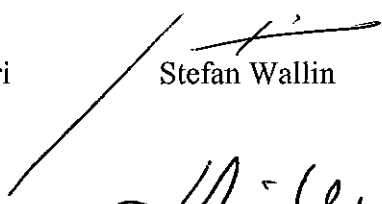
Laaja-alaisen ohjelmatyön varmistamiseksi työryhmään kutsutaan edustajia eri hallinnonaloilta. Puheenjohtajaksi on kutsuttu ylitarkastaja *Jaana Walldén* opetusministeriöstä ja jäseniksi *Mukhtar Abibin* Helsingin Sosiaalipäivystyksestä, ylikomissaari *Veli Hukkanen* Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselta, hallitusneuvos *Maini Kosonen* sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos *Tuula Lybeck* opetusministeriöstä, sosiaalijohtaja *Veli Särmäkari* pääesikunnasta, ylitarkastaja *Hannu Tolonen* opetusministeriöstä, erityisasiantuntija *Jaana Viemerö* Kuntaliitosta ja opetusneuvos *Elise Virnes* opetusministeriöstä sekä ylitarkastaja *Liisa Winqvist* työ- ja elinkeinoministeriöstä. Pysyvät asiantuntijat työryhmässä: neuvotteleva virkamies *Olli Saarela* opetusministeriöstä ja tutkimusjohtaja *Leena Suurpää* nuorisotutkimusseurasta sekä ohjelmajohtaja *Georg Henrik Wrede*, lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmasta.

Työryhmän sihteerinä toimii hum.yo. Venla Moisala, Tampereen yliopistosta.

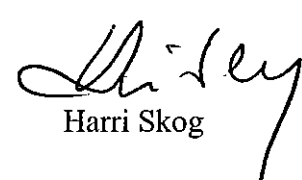
Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän työ tehdään virkatyönä. Kohtuulliset kustannukset maksetaan opetusministeriön nuorisoyksikön sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman vuoden 2008 toimintamäärärahoista.

Kulttuuri- ja urheiluministeri

Stefan Wallin

Kansliapäällikkö

Harri Skog

JAKELU

Työryhmän jäsenet ja sihteeri
Helsingin kaupunki
Kuntaliitto
Opetusministeriö
Pääesikunta
Sisäasiainministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtioneuvoston kanslia

TIEDOKSI Politiikkaohjelman ministeriryhmä
Opetusministeriön osastot
Valtiosihteerit ja erityisavustajat
Opetusministeriön hankerekisteri

**SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO
10/2008 vp**

Ministeriön selvitys toimenpiteistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi

Opetusministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on 8 päivänä helmikuuta 2008 päättänyt pyytää opetusministeriöltä selvityksen toimenpiteistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja ottaa asian käsiteltäväkseen perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittamana selvityksenä. (MINS 5/2008 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- opetusneuvos Elise Virnes ja ohjelmajohtaja Georg Henrik Wrede, opetusministeriö
- johtava toiminnantarkastaja Teemu Kalijärvi, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- ylitarkastaja Pentti Kananen, sosiaali- ja terveysministeriö
- Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- asiantuntijayksikön päällikkö, opetusneuvos Leena Nissilä, Opetushallitus
- erikoistutkija Sakari Karvonen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- puheenjohtaja Väinö Lindberg, pääsihteeri Sarita Friman-Korpela ja suunnittelija Henna Huttu, romaniasiaain neuvottelukunta
- erityisasiantuntija Kari Sjöholm ja erityisasiantuntija Inkeri Toikka, Suomen Kuntaliitto
- nuorisotoimenjohtaja Lauri Siurala, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus

- opetuspäällikkö Mari Routti, Lappeenrannan kaupunki
- palvelujohtaja Pertti Hemminki, Rovaniemen kaupunki
- sivistysjohtaja Sirpa Mikkonen, Suomussalmen kunta
- kunnanjohtaja Janne Kinnunen, Taivalkosken kunta
- apulaiskaupunginjohtaja Paula Ylöstalo-Kuronen, Vantaan kaupunki
- ylikomisario Veli Hukkanen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- opettaja Iлона Kuukka, Itäkeskuksen aikuislukio
- aluejohtaja Sirpa Tolonen, päiväkotipihtiläisiä, Lempäälä
- hallituksen jäsen Petri Paju, Nuorisotutkimusseura ry
- tilastosuunnittelija Sami Myllyniemi, Nuorisotutkimuksen verkosto
- erityisasiantuntija Ritva Semi, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- erityisasiantuntija Mervi Tolonen, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- puheenjohtaja Jouni Jaskari, Suomen erityiskasvatuksen liitto ry
- puheenjohtaja Niklas Huotari, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- kehittämisspäällikkö Hannu Kareinen, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- puheenjohtaja Kati Kokkonen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto SAKKI ry

- projektipäällikkö Eira Tikkanen, Suomen Mielenterveysseura
- puheenjohtaja Tuomo Tikkanen, Suomen Psykologiliitto ry
- opetusneuvos Jukka Kuittinen, Suomen Rehtorit ry
- toiminnanjohtaja Ulla-Maija Nikula, Vaihtoehtoinen ammatti- ja oppisopimuskoulu, Sovinto ry
- toiminnanjohtaja Saila Aho-Mantila, Valta-kunnallinen työpajayhdistys ry
- pääsihteeri Markus Ojakoski, valtion nuoriso-asiain neuvottelukunta Nuora
- johtava erityisdiakonian viranhaltija Anne Kangasniemi, Messi, Tampere
- yliopistonlehtori Markus Talvio

- kasvatustieteen tohtori, dosentti Aini-Kristiina Jäppinen
- tutkija Noora Ellonen
- tutkija Jukka Vehviläinen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Etelä-Suomen lääninhallitus
- Itä-Suomen lääninhallitus
- Lapin lääninhallitus
- Länsi-Suomen lääninhallitus
- Oulun lääninhallitus
- Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry.

Viitetiedot

Valiokunta on aiemmin käsitellyt asiaa omana asiana tunnuksella SIO 2/2008 vp.

OPETUSMINISTERIÖN SELVITYS

Syrjäytymisellä tarkoitetaan kasautunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät pitkäaikainen ja usein toistuva työttömyys, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaan liittyvät ongelmat ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta (Valtiontalouden tarkastusviraston toimintatarkastuskertomus 146/2007). Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn toimenpiteitä toteutetaan eri hallinnonaloilla, hallinnon alojen välisellä yhteistyöllä sekä lukuisien hankkeiden toimesta. Laajan, moniammatillisen yhteistyön lisäksi seudullisen yhteistyön tarve on lisääntynyt lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvissä asioissa. Yhteistyöhön perustuvien toimintamallien hyöty on näyttäytynyt palvelujen tehostumisena ja monipuolistumisena lapsen tai nuoren näkökulmasta.

Oppilas- ja opiskelijahuolto. Vuonna 2003 uudistettiin perusopetuslakia sekä lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettiin täydentämällä oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevia säädöksiä. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on hiljattain uudistanut oppilashuoltoa ohjaavia säädöksiä. Kansanterveyslain muutokset tulivat voimaan 1.7.2007. Lisäksi 1.1.2008 voimaantulleen lastensuojelulain

9 §:n mukaan kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita. Toteutetut uudistukset ovat vahvistaneet oppilas- ja opiskelijahuollon asemaa hallinnonaloilla, kunnissa ja kouluissa.

Oppilaan- ja opinto-ohjaus. Opetushallitus koordinoi perusopetuksen, toisen asteen ja aikuiskoulutuksen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanketta vuosina 2003—2007. Erityinen painopiste Ohjauksen kehittämishankkeessa oli perusopetuksen viimeisillä luokilla tehtävien koulutusvalintojen osuvuuden parantaminen, perusopetuksen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jäämisen vähentäminen, keskeyttämisen ja nuorten työttömyyden vähentäminen sekä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden ohjauksen kehittäminen.

Perusopetus. Opetusministeriön perusopetuksen laadun kehittämisen toimenpidekokonaisuudessa toteutetaan useita koulu yhteisöjen hyvinvointia edistäviä kehittämistoimenpiteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi Joustavan perusopetuksen kehittäminen (JOPO-toiminta) sekä kiusaamisen vastaisen KiVa Koulu -toimenpideohjelman kehittäminen.

Opintojen sujuvan etenemisen, keskeyttämisen ehkäisyyn ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden kannalta keskeistä on tukea peruskoulun päättävien ura- ja opiskelupaikan valintaa. Asiaa on selvitetty mm. opetusministeriön asettaman Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistiossa (Opetusministeriö. Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33).

Ammatillinen peruskoulutus. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on jatkuvasti vähentynyt viimeisten viiden vuoden aikana, jolloin keskeyttämistilastoja on tehty (lukuvuonna 2000—2001 ammatillisen koulutuksen kokonaan keskeyttäneitä oli 11,7 % ja vastaava luku lukuvuonna 2004—2005 oli 9,4 %). Samalla ammatillisen koulutuksen vetovoima on kasvanut.

Tehokkaimmiksi keinoiksi vähentää ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä ovat osoittautuneet koulutuksen työelämälähtöisyyden ja käytännönläheisyyden lisääminen mm. työssäoppimisen avulla sekä riittävä opintojen ohjauksen tehostaminen. Opetusministeriö teettikin selvityksen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyssä onnistuneiden koulutuksen järjestäjien (14 järjestäjää) toiminnasta ja toimenpiteistä keskeyttämisen ehkäisyssä (Aini-Kristiina Jäppinen: Kiinni ammattiin, ote opintoihin. Opetusministeriön julkaisuja 2007:27).

Syksyllä 2006 käynnistyi ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilu, ammattistartti. Vuosina 2006—2009 toteutettavan koulutuksen tavoitteena on madaltaa siirtymiskynnystä perusopetuksesta ammatilliseen peruskoulutukseen ja vähentää ammatillisen koulutuksen alkuvaiheen keskeyttämistä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitusjärjestelmää on kehitetty siten, että se kannustaa koulutuksen järjestäjiä keskeyttämisen vähentämiseen sekä koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseen.

Keskeyttämisen ehkäisyyn tähtäviä toimenpiteitä uudella koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmakaudella.

Perusopetus. Hallitusohjelman ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007—2012 mukaisesti arvioidaan aamu- ja iltapäivätoiminnan toimivuutta sekä vakiinnutetaan ja laajennetaan joustavan perusopetuksen (JOPO) toiminta.

Opetusministeriö on myöntänyt valtion erityisavustusta erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien sekä oppilaanohjauksen kehittämiseen yhteensä 11 844 000 euroa. Tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoimiin myönnettiin 233 kunnalle yhteensä 7 430 000 euroa. Oppilaanohjauksen kehittämiseen myönnettiin 116 kunnalle ja 20 yksityiselle koulutuksen järjestäjälle yhteensä 4 414 000 euroa.

Ammatillinen peruskoulutus. Ammatillisia perustutkintoja kehitetään siten, että ne muodostuvat nykyistä selkeämmin työelämän edellyttämistä toimintakokonaisuuksista. Silloin voidaan muodostaa yksilöllisiä polkuja työelämään suorittamalla tutkintojen osia yksilöllisesti eikä aina yhtäjaksoisesti kolmivuotista ammatillista perustutkintoa. Tämän oletetaan tukevan erityisesti poikia, joilla ei vielä ole pitkäjänteisyyttä koko tutkinnon suorittamiseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapaikkoja on lisättävä. Ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuus, jo osaltaan onnistunut keskeyttämisen ehkäisy ja työelämän kysyntä ovat lisänneet opiskelijoita erityisesti kasvukeskuksissa. Koulutustakuun toteutumiseksi onkin ensiarvoisen tärkeää huolehtia riittävästä määrästä opiskelijapaikkoja.

Lisäksi panostetaan systemaattisesti opettajien ja muun opetushenkilöstön sekä asuntolanhoitajien jatko- ja täydennyskoulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoituksen kehittämistä jatketaan edelleen siten, että se kannustaa koulutuksen järjestäjiä koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen, koulutuksen läpäisyn tehostamiseen ja koulutuksen laadun varmistamiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö sekä opetusministeriö edistävät nuorten työllistymistä ja koulutukseen hakeutumista. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen valtion talousarviossa varatusta lisämäärärahaa käytetään ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuskokeilun, ammattistarttin tehostamiseen, laajennetun työssäoppimisen kokeiluun sekä nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön yhteistyön laajentamiseen.

Tulevaisuuden haasteita

- perusopetuksen päättäneiden nuorten seuranta-, ohjaus- ja tukitoimet (laaja-alainen ohjauspiste)
- ammatillisen koulutuksen riittävä tarjonta koulutustakuun toteuttamiseksi
- koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittäminen
- maahanmuuttajien toisen asteen koulutuksen varmistaminen (tutkinnon hankkiminen)
- romanien koulutuksen vahvistaminen (riikinäiset koulutusurakkailla)

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Nuorisopoliittisessa keskustelussa korostuivat viime syksynä väitteet siitä, että jopa 100 000 nuorta on kadoksissa eli he eivät ole työssä, koulutuksessa tai asevelvollisuutta suorittamassa. Toisaalta opetusministeriön Nuoriso työssä, koulutuksessa ja muussa toiminnassa -julkaisussa (Politiikkajulkaisu 1/2008) todetaan käytetyistä tilastoista, että nuoret eivät kuitenkaan ole laajoin joukoin "hukassa", koska sekä peruskoulun päättäneistä että 15—24-vuotiaista ikäluokkaa kohden vain noin tuhannesta ei ole tehdyn tarkastelun valossa minkäänlaista tilastotietoa tai arviota käytettävissä. Valiokunta päätti selvittää asiaa ja miettiä omalta osaltaan, onko vielä joitain konkreettisia toimenpiteitä, joita tulisi tehdä syrjäytymisen estämiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi.

Syrjäytymistä voidaan kuvata monella tavalla riippuen siitä, mitä tekijöitä valitaan tarkastelun lähtökohdaksi. Syrjäytymistä ei voida täsmällisesti mitata eikä yksiselitteisesti ilmoittaa, kuinka monta henkilöä on syrjäytynyt. Tekijöitä, joilla on mitattu syrjäytymistä, ovat esimerkiksi se, että nuori on koulutuksen tai työelämän ulkopuolella tai sosiaalisesti, taloudellisesti tai terveyteen liittyen ulkopuolinen. Nuorten omas-

ta mielestä syrjäytymisen tärkein syy on ystävien puute.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia on tehty runsaasti viime vuosina. Nuorten tämänhetkistä hyvinvointia kuvaa polarisoituminen — nuoret ovat jakautuneet pärjääjiin ja erittäin huonosti voiviin. Huonosti voivien lasten tilanne on usein seurausta kodin muista ongelmista: päihteistä, mielenterveysongelmista, kodin rikkoutumisista, heikosta toimeentulosta jne. Suomalaisen koulumenestyksen toinen puoli myös on, että esimerkiksi WHO:n koululaistutkimuksen mukaan suomalaiset oppilaat pitävät koulunkäynnistä vähemmän kuin minkään muun tutkimukseen osallistuneen Euroopan maan oppilaat.

Stakesin mukaan lapsiköyhyysaste, joka kuvaa pienituloisissa perheissä elävien lasten osuutta lapsiperheistä, oli tuoreimman tiedon mukaan noin 13 prosenttia. Tämä osuus on kasvanut tasaisesti jo 1990-luvun puolivälin neljässtä prosentista. Lastensuojelussa (kodin ulkopuolelle sijoitetut ja avohuollon piirissä olevat) olevia lapsia ja nuoria on Stakesin tilastojen mukaan 62 000. Mielenterveyden tilaa kuvaavaa tietoa on esimerkiksi keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta potevista nuorista. Peruskoulun yläluokilla masentuneisuutta on 18 prosentilla tytöistä ja 8 prosentilla pojista. Lukiossa vastaavat osuudet ovat 14 ja 7 prosenttia. Pitkäaikaista toimeentulotukea saavien osuus 18—

24-vuotiaista on pysynyt 2,5 prosentissa koko 2000-luvun. Asunnottomia alle 25-vuotiaita nuoria arvioidaan olevan noin 1 400. Nuorisotyöttömyys sen sijaan on laskussa ja on nykyisellään noin 10 prosenttia.

Tutkimusten mukaan monenlaiset psykososiaaliset ongelmat kasautuvat väestönosalle, jota palvelusektori ei onnistu tavoittamaan. Lasten ja nuorten ja heidän perheidensä ongelmien varhainen tunnistaminen erilaisissa kohtaamistilanteissa neuvolan ja 18 ikävuoden välillä on kriittinen menestystekijä syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytyminen ei välttämättä ole absoluuttista, täydellistä tai lopullista, vaan monessa tapauksessa syrjäytymiskierre voidaan katkaista. Tämän vuoksi olisikin hyvä puhua esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevista. Syrjäytymistä estetään osallisuuden tukemisella ja lisäämisellä. Syrjäytymisen ehkäisemisessä on tavoitteena eri tavoin syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla olevien vetäminen takaisin yhteiskuntaan.

Valiokunta painottaa sitä, että tärkein kasvuympäristö lapselle on oma perhe. Perhettä tuetaan ja lapsen kehitystä aletaan seurata neuvolassa, missä jo voidaan havaita syrjäytymisvaaraan johtavia tekijöitä. Myöhemmin enemmistö lapsista tulee myös varhaiskasvatuksen palveluiden piiriin ja lähes kaikki kouluun oppivelvollisuuttaan suorittamaan. Vertaisryhmän merkitys kasvaa lapsen kasvaessa. Myös harrastukset ovat tärkeä ympäristö kasvulle ja kehitykselle. Useimmiten tehokkainta lapsen syrjäytymisen ehkäisyä on hänen perheensä tukeminen hyvin varhaisessa vaiheessa. Vanhemmuuteen kasvua tulee tukea moniammatillisen yhteistyön avulla ja niin, että mahdollisuus käyttää palveluja on helppoa.

Koulutuksen rakenteet ja lainsäädäntö mahdollistavat monet erilaiset ratkaisut. Opetusministeriö on myös käynnistänyt monia hyviä hankkeita nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, ja lukuisia hankkeita on onnistuneesti toteutettu. Valiokunta pitää tärkeänä hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan perusopetuksen voimavaroja vahvistamalla ehkäistään ja lievennetään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Tavoitteena on ryhmäkokojen pienentäminen sekä tu-

ki- ja erityisopetuksen, opinto-ohjauksen ja oppilashuollon vahvistaminen ja koulujen kerhotoimintaan panostaminen. Vanhempien ja koulun yhteistyötä edistetään. Edelleen hallitus on sitoutunut vähentämään lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointia ja syrjäytymiskehitystä. Valtioneuvoston 13.12.2007 hyväksytyssä ensimmäisessä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007—2011 käsitellään monipuolisesti lasten ja nuorten asemaa ja tehdään lukuisia toimenpide-ehdotuksia lasten ja nuorten olosuhteiden parantamiseksi.

Haasteena yhteiskunnan rakenteiden ja järjestelmien kehittämisessä syrjäytymisen estämistä tukevaan suuntaan on laaja ja pirstaleinen palvelujärjestelmä; toimijoita ja erilaisia toimintakulttuureita on paljon. Ehkäisevät palvelut, kuten liikunta- ja nuorisotyö sekä kulttuuripalvelut ja neuvola, koulun oppilashuolto sekä lastensuojelun avohuolto, ovat liian heikkoja useissa kunnissa. Lastensuojelun palvelut ovat laadultaan hyvin epätasaisia, ja osaavista lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä on pulaa. Monet lapset ja nuoret lisäksi selviytyisivät ongelmista huolimatta kohtuullisesti, jos he saisivat ajoissa tukea lähiyhteisöltä ja palveluista sekä onnistumisen kokemuksia esim. harrastuksissa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut selvästi esille, että sosiaalitoimen, nuorisotoimen ja koulun yhteistyötä haittaa edelleen sektoroitunut ajattelu- ja työskentelytapa, joskus myös enakkoluulot. Sektorirajat estävät edelleen moniammatillisen yhteistyön toteutumista, vaikka lainsäädäntö ei sitä varsinaisesti estäisikään.

Yksi moniammatillista yhteistyötä selvästikin estävä tekijä on salassapitosäännöksiin ja niiden tulkintaan liittyvät ongelmat. Sen vuoksi valiokunta esittää, että salassapitosäännöksiä pikaisesti selkeytetään. (Kannanotto 3)

Yleisellä tasolla ongelmana on nuorten peruspalvelujen järjestäminen ongelmakeskeisesti. Useimmiten palvelujen järjestämisen tavat ovat korjaavia sen sijaan, että panostettaisiin ennaltaehkäisyyn ja ongelmien varhaiseen tunnistamiseen. Kun lähtökohtana on tasa-arvo palvelujen tarjoamisessa — ei tasa-arvo palvelujen vaiku-

tuksissa — tuloksena on eriarvoa eri alueilla asuvien nuorten välillä.

Erilaisilla pilotti- ja kehittämishankkeilla on onnistuttu löytämään monia toimivia malleja, joilla ongelmia voidaan ehkäistä ja korjata. Pitkjänteistä työtä ei kuitenkaan voi rakentaa projektien varaan, vaan perustyöhön on suunnattava riittävästi voimavaroja, jotta hyvät käytännöt voivat juurtua ja levitä. Valiokunta korostaa sitä, että syrjäytymistä ehkäisevien ja korjaavien toimien pitäisi niveltä opetuksen perusrakenteisiin.

Lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvoinnin turvaaminen on helpointa toteuttaa ennen kaikkea varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintaympäristössä. Syrjäytyminen on usein pitkälinen prosessi, jonka juuret saattavat olla jo elämäntaakan varhaisvaiheissa. Ensimmäiset merkit syrjäytymisuhasta ovatkin havaittavissa jo neuvolatarkastusten yhteydessä. Toisaalta esimerkiksi perusopetuksessa kohdataan koko ikäluokka. Muilla viranomaistahoilla ei ole vastaavaa kontaktipintaa kaikkiin lapsiin, nuoriin ja heidän huoltajiinsa.

Valiokunnan mielestä varhaiskasvatus on osa kasvatusjärjestelmää, jonka tarkoituksena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista laadukkaana varhaispedagogiikan avulla. Tämä perustehtävä on yhteinen opetus-toimen kanssa. Sen vuoksi varhaiskasvatuksen hallinnon tulisi kuulua samaan hallinnonalaan kuin perusopetuskin. Varhaiskasvatus tulisi siirtää opetustoimen piiriin. Kasvatus- ja koulutusjärjestelmän yhteinen hallinto turvaisi kasvatuksen ja opetuksen yhtenäisen, katkeamattoman ketjun sekä tukisi eri kasvu- ja oppimisympäristöjen keskinäistä yhteistyötä ja lasten joustavaa siirtymistä oppimisympäristöstä toiseen. (Kannanotto 9)

Kouluyhteisö

Koulu ovat syrjäytymisen ehkäisyssä monessakin suhteessa avainasemassa. Ehkä tärkein opiskelijoiden hyvinvointia ja mahdollista syrjäytymisvaarassa olemista määrittävä tekijä koulussa on opetuksen lähituntien määrä ja opiskelijaryh-

mäkohtaisten opettajavastuiden selkeä määrittäminen.

YTT Nora Ellosen väitöstutkimus¹ osoittaa, että sosiaalisesti tukeva ilmapiiri koulussa vähentää nuorten masentuneisuuden riskiä. Vaikutus on ennen kaikkea yhteisöllistä: Jos opettajien ja oppilaiden muodostama kouluilmapiiri on sosiaalisesti tukeva ja kannustava, vaikuttaa se masentuneisuutta vähentävästi kaikkiin koulun oppilaisiin, myös niihin, jotka eivät itse koe saavansa opettajaltaan tai koulukavereiltaan yksilöllistä tukea. Se sijaan, jos toiset oppilaat kokevat ilmapiirin hyväksi ja toiset huonoksi, heikentää se ilmapiirin positiivista merkitystä. Kokemus epätasa-arvoisesta kohtelusta opettajien taholta lisää nuorten masentuneisuuden riskiä.

Sen vuoksi yksi tärkeä keino on yhteisöllisyyden lisääminen kouluissa. Jokaiselle oppilaalle tulisi olla oma tuttu, turvallinen ja pysyvä yhteisö, jossa oppilaat tuntevat hyvin toisensa. Koko koulussa tulisi pyrkiä yhteisölliseen toimintakulttuuriin: oppilaat tuntevat henkilökunnan, koulun ja kodin yhteistyö toimii ja koulussa kiinnitetään huomiota myös muuhun kuin koulu-suorituksiin, esimerkiksi kerhotoiminnalla.

Myös koulujen taideopetusta tulisi lisätä, sillä se on tärkeä osa tunnekasvatusta ja henkistä kasvua. Draaman käytöstä tunnekasvatuksen keinona on varsinkin muissa Pohjoismaissa rohkeita esimerkkejä. Sen käyttöä tulisi kouluisa ja oppilaitoksissa lisätä ja tukea.

Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että koulussa pyritään ratkaisemaan kaikki oppilaan syrjäytymisriskiin liittyvät ongelmat, vaan että ne havaitaan koulussa ja asiaan puututaan yhteistyössä huoltajien ja tarvittavien oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

Kun on selvitetty, millaista apua lapsi tai nuori tarvitsee ja kenen luokse hänet seuraavaksi ohjataan, on varmistettava, että palveluketju todella toimii ja henkilö saa nopeasti tarvitsemansa

¹ Ellonen, Noora. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja riskikäyttäytymiseen. Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 690. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 82. Yliopistopaino. Tampere 2008.

tuen ja avun. Tarvitaan moniammatillista ja pitkäaikaistakin yhteistyötä paikallistasolla kestävä ratkaisun löytymiseksi. (Kannanotto 5)

Varsinkin pienimmille koululaisille on tärkeää saada tavanomaiset palvelut koulussa. Kaikkien lasten ja nuorten puolestaan tulisi voida mahdollisimman helposti saada yhteys ammattiauttajiin. (Kannanotto 6)

Kouluissa tulisi olla säännöllisesti tavoitettavissa aikuisia, jotka oppilaat tuntevat. Opettajien lisäksi näitä ovat muun muassa opinto-ohjaajat, kouluterveydenhoitaja, kuraattori ja koulupsykologi. Olennaista on, että henkilöt olisivat mahdollisimman pysyviä ja usein tavattavissa. Läsnäolon rajoittaminen muutama tuntiin viikossa ei riitä. Nykyinen malli edellyttääkin lisäresursseja kaikkien näiden ammattiryhmien osalta. Myös säännöllinen yhteydenpito kouluterveydenhuollon kanssa on tärkeää/välttämätöntä. Yksi 20 minuutin lääkärintarkastus yläkoulussa ei riitä havaitsemaan mahdollisia mielialaongelmia.

Opintojen ohjaus. Nuoren kannalta kouluasteiden nivelvaiheet ovat kriittisiä paikkoja. Nyt yhteistyö tehdään satunnaisesti ja monesti vastuut on selvittämättä.

Valiokunta on useissa yhteyksissä käsitellyt tarvetta lisätä opinto-ohjausta. Peruskoulun ja ammatillisen perusopetuksen opinto-ohjaukseen ja oppilashuoltoon liittyviä voimavaroja tulee lisätä. Jyväskylän yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan opintojen ohjaajien täydennyskoulutuksen määrä on vähentynyt kaikista opettajaryhmistä eniten. Opinto-ohjaajat tarvitsevat erityisen paljon ajankohtaista tietoa ja siten täydennyskoulutusta, koska ohjaukseen liittyy keskeisesti esimerkiksi työmarkkinatilanteen, koulutusalojen ja hakuprosessien tunteminen.

Lukioiden osalta selkeä läpäisyyn ja nivelvaiheisiin liittyvä ongelma on toimivan opinto-ohjauksen puute. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan tällä hetkellä kolmasosassa Suomen lukioista ei järjestetä edes opintojen ohjauksen pakollista kurssia. Opiskelijoilla tulisi olla kaikilla koulutustasoilla oikeus saada ajanmukaista tietoa jatko-opinnoista, opintoihin hakeutumises-

ta, pääsykokeista ja työmarkkinatilanteesta. Ajankohtaisella ja ammattimaisella opintojen ohjauksella on merkittäviä vaikutuksia jatko-opintoihin siirtymisessä, opintojen suorittamisessa tavoiteajassa, opintojen mielekkyydessä ja tulevaisuuden vaihtoehtoihin vaikuttavissa valinnoissa. (Kannanotto 7)

Kouluterveydenhuolto, opiskelijaterveydenhuolto ja oppilashuoltopalvelut. Tärkeää olisi nimenomaan nuorten pahoinvoinnin tunnistaminen aikaisessa vaiheessa ja panostaminen ennaltaehkäisevän toiminnan kehittämiseen. Sen vuoksi kunnille tulisi olla selkeät normit kouluterveydenhuollon riittävästä henkilömäärästä nykyisten suositusten sijaan (Kannanotto 1).

Koulupsykologien ja koulun sosiaalityöntekijöiden (koulukuraattorit) palveluiden järjestäminen peruskoulun oppilaille on koulun ylläpitäjän lakisääteinen tehtävä. Toisen asteen koulutuksen lainsäädännöstä vastaavat säännökset puuttuvat.

Valiokunnan mielestä on perusteltua, että myös lukioiden ja ammattioppilaitosten opiskelijoilla olisi vastaava oikeus oppilashuoltoon ja mielenterveyspalveluihin. Lukiolaista ja ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista puuttuu koulutuksen järjestäjän velvollisuus huolehtia siitä, että koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut ovat käytännössä oppilaiden saatavilla — myös sellaisten oppilaiden, joita ei ole etukäteen arvioitu vammaisiksi tai erityistuen tarpeessa oleviksi. (Kannanotto 2)

Ryhmäkoot. Opettajan kautta oppilas löytää oppilashuollon palvelut, joten olisi tärkeää, että opettaja tuntisi oppilaat ja kykenisi huomaamaan mahdolliset käyttäytymisen muutokset. On tärkeää että luokkakoot ovat kohtuullisia. (Kannanotto 8)

Nuorten seurantajärjestelmän luominen. Valiokunnan mielestä olisi tärkeää rakentaa maamme nuorten seurantajärjestelmä, jonka tarkoitus olisi seurata peruskoulunsa päättäneitä nuoria esimerkiksi 25-vuotiaaksi asti. Siinä määritettäisiin vastuutaho, joka seuraisi nuoren edistymistä ja selviytymistä. Seurantajärjestel-

mä tukisi valtionvallan nykyisiä koulutus- ja yhteiskuntatakuuseen liittyviä pyrkimyksiä yhdessä etsivän työparitoiminnan kanssa. (Kannanotto 6)

Hyvä esimerkki toimivasta nuorten tavoittamisesta on ns. Koppari-malli, jota on toteutettu Kuopion seudulla. Kopparilla pyritään tavoittamaan niitä nuoria, jotka muuten jäisivät viettämään peruskoulun jälkeistä väliavuotta. Toiminnalla yritetään siis estää nuorta ajautumasta eristyneeksi ja sitä kautta mahdollisesti syrjäytyneeksi. Perustoimintamalli on yhtenäinen, mutta käytännön menettelytavat eroavat kunnittain. Malli on vakiintumassa osaksi Kuopion seudulla tehtävää moniammatillista työtä.

Osallisuus. Aktiivisesti toimiva oppilaskunta lisää tutkitusti yhteishenkeä ja viihtyvyyttä kouluissa sekä nostaa siten kynnystä irrottautua koulu yhteisöstä. Oppilaskunnille on annettava mahdollisuus järjestää kouluviihtyvyyttä ja opiskelijoiden yhteishenkeä nostattavia tapahtumia oppilaitoksesta riippumatta.

Vertaistuki. Tärkeä tiedonsaannin kanava on oppilaiden ja opiskelijoiden vertaistointi eli esimerkiksi tutorointi. Siinä mukana olevien oppilaiden avulla saadaan tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista, koska usein opiskelijat huomaavat parhaiten, kuka heistä jää ulkopuoliseksi ja kennellä tuntuu olevan vaikeuksia elämänhallinnan kanssa. Opiskelijoille tulisi myös antaa mahdollisuus ilmaista itse, jos he tuntevat olevansa eristäytyneitä muista opiskelijoista tai heidän opiskeluintonsa on huonontunut. Kaikki eivät osaa tätä ilmaista suullisesti tai sosiaalisen paineen alla, joten henkilökohtaiset kyselyt tai keskustelut opiskelumotivaatiosta ja sosiaalisesta tilanteesta voisivat olla yksi keino löytää syrjäytymisvaarassa olevia. Oppilaitoksiin tulee luoda opiskelijoille mahdollisuus myös sähköiseen ja tarvittaessa nimettömään yhteydenottoon. Viestinnän on pystyttävä seuraamaan nuorten omia välineitä ja keinoja, jotka ovat viime vuosina muuttuneet huomattavasti. Mallia voi ottaa esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden Nytyi-palvelusta. Myös toisen asteen ammatillisissa kou-

luissa opiskelijoiden välinen vertaistuki voisi toimia sähköisesti, kuten se epävirallisissa yhteyksissä jo usein toimiikin.

Kerhotoimintaan panostaminen. Tutkimukset osoittavat, että suurin osa ammatillisen perusopetuksen keskeyttäneistä on nuoria, joilla ei ole peruskoulusta lainkaan myönteisiä oppimiskokemuksia. Koulun tulee tarjota mahdollisuuksia harrastamiseen, luovaan toimintaan ja kätten taitoihin myös niille lapsille, joiden vanhemmillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia tukea lastensa harrastuksia. Kerhotoiminnassa koulu voi tarjota lapsille ja nuorille näitä kokemuksia.

Työpajatoiminta ja joustavat opetusjärjestelyt

Nuorten työpajatoiminta on osoittautunut tärkeäksi väyläksi syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaamisessa koulutukseen ja työelämään. Nuorten työpajatoiminnan tärkeimmät tehtävät ovat nuoren koulutukseen ja työelämään ohjaaminen sekä nuoren elämänhallinnan yksilöllinen tukeminen ja arjenhallintataitojen kartuttaminen. Työpajatoiminnalla on vahva nuorisotyöllinen lähtökohta, jonka mukaan jokainen nuori on arvokas. Nuoren tukitarve myös määritellään yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Valtion lisääntynyt taloudellinen tuki on mahdollistanut toiminnan vakinaistamista ja valmentajien työsuhteiden pidentymisen.

Työpajojen ja ammatillisen koulutuksen välistä toimintojen sisällöllistä kehittämistä tulisi jatkaa ja yhteistyöstä tulisi antaa Opetushallituksen suositus. Valiokunnan mielestä on tärkeää laajentaa joustavien opetusjärjestelyjen käyttöä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kannatettavaa on esimerkiksi, että Vaihtoehtoisen ammatti- ja oppisopimuskoulun luoma järjestelmä hyödynnetään valtakunnallisesti. Mallin toimivuudesta on selkeä näyttö jo pitkältä ajalta. Sen avulla tavoitetaan virallisen järjestelmän ulkopuolelle jääneet nuoret ja aikuiset, jolloin tuloksena voi olla toimiva, yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kehitetty malli, jossa sosiaalitoimistojen tuen tarve häviää pysyvästi henkilöiden siirtyessä aidos-

ti vaihtoehtoisen koulutuksen kautta työelämään.

Valiokunta kiirehtii työpajatoiminnan alueellisen kattavuuden ja saavutettavuuden lisäämistä.

Toimiva lisäopetuksen luokka (kymppiluokka) on esimerkki joustavasta, koulutusrakenteiden sisällä olevasta ratkaisusta nuorten tukemiseksi nivelvaiheessa, kun he siirtyvät toiselle asteelle.

Vapaa-aika

Säännöllinen ja mielekäs harrastustoiminta on tärkeä osa lapsen ja nuoren kasvua. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaisesti tavoitteena on, että jokaiselle peruskouluikäiselle on tarjolla innostava ja kehittävä harrastus.

Nuorisotyö. Nuorisotyön kautta nuoret keräävät elämässä menestymiseen välttämätöntä sosiaalista pääomaa. Vuonna 2006 voimaan astuneessa nuorisolaissa on keskeisenä tavoitteena nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemisen, kasvu- ja elinolojen parantamisen sekä nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämisen lisäksi nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy nousevat esille myös valtioneuvoston 13.12.2007 hyväksymässä hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa.

Nuorisolain mukaan kuntien on järjestettävä nuorten kuuleminen heitä koskevissa päätöksissä. Saadun tiedon mukaan niissä kunnissa, joissa nuoret on otettu tosissaan mukaan päätöksentekoon, nuorisovoima vaikuttaa ja äänestää aktiivisemmin.

Liikunta. Terveen kehityksen perusta luodaan lapsuudessa ja nuoruudessa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta tärkeässä asemassa on riittävä liikunta.

Lähiliikuntapaikkojen rakentamisella tuetaan nuorten toimintaedellytyksiä. Kynnys liikunnan harrastamiseen madaltuu, jos liikuntapaikka on riittävän lähellä.

Järjestöihin kuulumattomien nuorten liikuntaa tulee pyrkiä lisäämään. Erityisesti järjestöi-

hin kuulumattomille lapsille ja nuorille tarjotaan mahdollisuus harrastaa eri liikuntamuotoja. Tässä esimerkiksi kerhotoiminta voi tarjota hyvän tavan harrastaa liikuntaa.

Kulttuuri. Erityisesti kirjastot ovat tärkeä linkki sekä lapsiin että nuoriin. Siksi kirjastojen asemaa pitäisi vahvistaa myös siten, että ne pystyvät tarjoamaan nuoria kiinnostavaa materiaalia, toimintaa ja virikkeellisen ympäristön.

Uussuomalaiset ja etniset ryhmät

Maahanmuuttajanuorten tilanne kahden kulttuurin välimaastossa asettaa omat erityishaasteensa. Positiivisen diskriminaation malli on paikallisesti antanut suuntaviivoja erilaisten erityistilanteiden kohtaamiseksi. Mallin ydin on resurssien kohdentaminen tarpeen mukaan. Se edellyttää kuitenkin myös herkkävaistoista ja perusteellista tarpeiden ennakointia, muuten kohdentaminen ei onnistu. Usein tämä tieto onkin paikallisilla toimijoilla, esimerkiksi kouluilla, sosiaalityöntekijöillä ja poliisilla, mutta järjestelmän ongelma on, ettei tieto yllä päätöksentekijöille, ainakaan riittävän nopeasti. Valtakunnalliset tietojärjestelmät ovat jäljessä oikea-aikaisen päätöksenteon tarpeisiin.

Peruskoulussa syrjäytymisvaarassa olevat kaksi- ja monikieliset oppilaat ovat taustoiltaan erilaisia. Osa on muuttanut Suomeen 13—15-vuotiaana, moni vastoin tahtoaan. Ystäväpiiri, koulu, isovanhemmat ja sukulaiset ovat jääneet kotimaahan, eikä motivaatiota suomen kielen opiskeluun ja kotoutumiseen ole. He tuntevat itsensä irrallisiksi ja korvaavat ihmissuhteiden puutteen viettämällä aikaa internetissä. Pakolaisina viime aikoina maahan tulleilla nuorilla on hyvin katkonainen koulutausta, tai sitä ei ole lainkaan. Hiljattain maahan tulleet nuoret saattavat mennä mukaan etniseen jengiin, joka ei ole kotoutunut ja joka tarjoaa vääriä toimintamalleja.

Valiokunta viittaa koulutuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä hyväksytyyn lausumaan (SiVM 12/2006 vp — VNS 4/2008 vp), jossa eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin maahanmuuttajaopetuksen val-

mistavan opetuksen ja kielikoulutuksen laajentamiseksi. Kehyspääatöksen 2009—2012 mukaan matalapalkkatuen määrärahasta osa kohdennetaan perusopetukseen valmistavaan koulutukseen. Valiokunnan mielestä on edelleenkin lisättävä valmistavaa koulutusta ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta. (Kannanotto 11)

Nuoriso- ja liikuntatoimet ovat usein verkostoituneet kunnan eri hallintokuntien, seurakuntien, poliisin, järjestökentän ja muiden nuorisoa kohtaavien yhteisöjen kanssa. Maahanmuuttajien kotouttamisessa nuoriso- ja liikuntatoimilla on tärkeä rooli. Toimialat voivat tarjota maahanmuuttajille luonnollisia paikkoja kohdata muuta väestöä erilaisten harrastusten tai kansalaistoininnan parissa.

Romaninuorten kohdalla syrjäytyminen heijastaa myös polarisoitumista. Heidän kohdallaan ilmiöön on sekoittunut sekä syrjäytymistä että toisaalta rakenteellista syrjintää. Nykyisellään julkisia palveluita ei osata vielä suunnata romanikulttuuritaustaisille eivätkä romaniperheet yleensä osaa tai uskalla hakeutua erilaisten palvelu- ja tukitoimien piiriin. Valiokunta kannattaa romanipoliittisen ohjelman käynnistämistä. (Kannanotto 10)

Valiokunnan mielestä on myös tärkeää palkata romanitaustaisia tukihenkilöitä päiväkotien ja peruskoulujen palvelukseen parantamaan romanilasten koulunkäyntiä, vähentämään poissaoloja ja keskeyttämisistä.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ottavat huomioon seuraavat valiokunnan kannanotot:

1. Lisätään kouluterveydenhuollon voimavaroja ja muutetaan lainsäädäntöä niin, että kunnille asetetaan selkeät normit kouluterveydenhuollon riittävästä henkilöstömäärästä.

2. Lisätään lukiolain 29 §:ään ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain

37 §:ään säännökset, joissa koulutuksen järjestäjä velvoitetaan järjestämään oppilaille tarpeelliset opiskelijaterveydenhuollon sekä psykologin ja sosiaalityöntekijän palvelut.

3. Selkeytetään salassapitosäännöksiä niin, etteivät ne estä oppilashuollon toimenpiteiden järjestämistä oppilaan ja opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaisesti.

4. Kiirehditään toimenpiteitä sellaisen tilanteen saavuttamiseksi, että oppilas myös käytännössä pääsee välittömästi sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin, kun esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä on todettu tarve näihin palveluihin.

5. Edistetään sellaisten mallien toteuttamista, että pienimmät koululaiset saavat tavanomaiset palvelut koulussa ja kaikki oppilaat sekä opiskelijat voivat mahdollisimman helpolla tavalla ottaa yhteyttä ammattiauttajiin, mikä voi tapahtua muun muassa moniammatillisen verkostoitumisen avulla.

6. Järjestelmää ja tarvittaessa lainsäädäntöä muutetaan niin, että nimetään vastuullinen taho, joka seuraa oppivelvollisuusiän jälkeen esimerkiksi 25-vuotiaaksi asti nuoren edistymistä ja selviytymistä esimerkiksi vuoden, ja sen jälkeen vastuu siirtyy seuraavaksi vuodeksi seuraavalle nimetylle vastuutaholle.

7. Lisätään opintojen ohjausta peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa sekä lisätään ammatillisen koulutuksen valtiosuusperusteisiin yhdeksi tekijäksi koulun ylläpitäjän panostus opinto-ohjaukseen ja oppilashuoltoon.

8. Opetusryhmien koko tulee olla koulullinen ottaen huomioon oppilasaineet.

9. *Sivistysvaliokunta kannattaa varhaiskasvatuksen liittämistä hallinnollisesti perusopetukseen sekä valtakunnallisesti että paikallisesti.*

10. *Sivistysvaliokunta tukee romani-asiain neuvottelukunnan valtioneuvostolle tekemää esitystä, että käynniste-*

tään kokonaisvaltaisen romanipoliittisen ohjelman valmistelu tämän hallituskauden aikana.

11. *Lisätään valmistavaa koulutusta ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta.*

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Mikaela Nylander /r (osittain)
vpj.	Tuomo Hänninen /kesk	Lauri Oinonen /kesk
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Tuula Peltonen /sd
	Claes Andersson /vas	Tuomo Puumala /kesk
	Timo Heinonen /kok	Leena Rauhala /kd
	Sampsa Kataja /kok (osittain)	Tommy Tabermann /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Jutta Urpilainen /sd (osittain)
	Sanna Lauslahti /kok (osittain)	Mirja Vehkaperä /kesk
	Jukka Mäkelä /kok (osittain)	vjäs. Marko Asell /sd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Oppivelvollisuuden pidentäminen

Peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Peruskoulun päättäneistä 7 prosentille eli 4 500 nuorelle ei löydy jatko-opintopaikkaa (lähde: Opetusministeriön tilasto 2006—2007). Peruskoulun jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret ovat kaikkein suurimmasa vaarassa syrjäytyä työelämästä ja koko yhteiskunnasta.

Oppivelvollisuusiän pidentäminen 17 ikävuoteen olisi tehokkain keino saada kaikki nuoret osallistumaan toisen asteen koulutukseen. Tällöin nuorella olisi velvollisuus jatkaa peruskoulun jälkeen opintoja ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajojatoiminnassa tms. Myös koulutusjärjestelmän on tällöin huomioitava koko ikäluokan tarpeet koulutuksessa ja sen järjestämistavoissa. Toisen asteen opintoihin on luotava joustavia malleja, kuten oppisopimuskoulutuksen, työssä oppimisen tai työpajojatoiminnan yhdistäminen tutkinnon suorittamiseen. Tämän lisäksi on huolehdittava oppilaiden oikeudesta riittävään lähiopeutukseen ja opintojen ohjaukseen.

Opetusryhmien koko

Opetusryhmäkoolla on suuri merkitys oppilaiden hyvinvointiin. Riittävän pienessä opetusryhmässä opettajalla on mahdollisuus huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet ja tukea hänen kasvuaan. Tällä hetkellä oppilaat ovat hyvin eri-arvoisessa asemassa riippuen asuinkunnasta. Toisessa kunnassa opetusryhmät ovat hyvinkin pieniä, kun taas toisessa kunnassa aivan liian suuria. Tästä syystä peruskoulun opetusryhmien maksimikoko pitäisi määritellä lailla. Näin opetusryhmät voitaisiin pitää riittävän pieninä ja oppilaat olisivat tasa-arvoisessa asemassa keskenään.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme, että

sivistysvaliokunta edellyttää, että opetusministeriö ryhtyy valmistelemaan oppivelvollisuusiän pidentämistä 17 ikävuoteen ja peruskoulun opetusryhmien maksimikoon määrittämistä lailla mahdollisimman pian.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2008

Claes Andersson /vas
Anneli Kiljunen /sd
Tuula Peltonen /sd

Tommy Tabermann /sd
Jutta Urpilainen /sd
Marko Asell /sd

Ohjaus, neuvonta ja seurantajärjestelmät Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa

Koonnut sivistystoimentarkastaja Erik Häggman, Länsi-Suomen lääninhallitus

1. Norja:

Norjassa ohjaus, neuvonta ja perusopetuksen päättäneiden seuranta ohjataan lainsäädännössä. LOV 1998-07-17 nr 61: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). Lain pykälässä 3-6 säädetään;

§ 3-6. *Oppfølgingstenesta*

Fylkeskommunen skal ha ei oppfølgingsteneste for ungdom som har rett til opplæring etter § 3-1, og som ikkje er i opplæring eller i arbeid. Tenesta gjeld til og med det året dei fyller 21 år. Tenesta omfattar også ungdom som har tapt opplæringsretten etter § 3-8 eller § 4-6. Departementet gir forskrifter om oppgåvene til oppfølgingstenesta.

Endra med lov 17 juni 2005 nr. 105 (i kraft 17 juni 2005, etter res. 17 juni 2005 nr. 660).

Utvidningsdirektoratet (Norjan opetushallitus) on antanut tästä erillisen säädöksen Fylkeskommunin tehtävistä. FOR-2006-06-23-724 Forskrift til opplæringslova. Forskrift til opplæringslova Tämän asetuksen 13 pykälässä säädetään;

Kapittel 13 Oppfølgingstenesta i vidaregåande opplæring

(Opplæringslova § 3-6 andre ledd)

§ 13-1 *Formål*

Formålet med oppfølgingstenesta er å sørge for at all ungdom som høyrer til målgruppa, jf. § 13-2, får tilbod om opplæring, arbeid eller anna sysselsetjing.

Tilbod som blir formidla gjennom oppfølgingstenesta, skal primært ta sikte på å føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller *kompetanse på lågare nivå* innanfor vidaregåande opplæring.

Oppfølgingstenesta skal også arbeide for å redusere fråfallet frå vidaregåande opplæring, gjennom samarbeid med rådgivingstenesta i grunnskolen og vidaregåande opplæring.

§ 13-2 *Målgruppe*

Målgruppa for oppfølgingstenesta er ungdom som er omfatta av den lovfesta retten til vidaregåande opplæring, og som det aktuelle skoleåret

- a) ikkje har søkt eller teke imot elev- eller læreplass, eller
- b) avbryt slik opplæring, eller
- c) har tapt retten som følge av vedtak om bortvising med heimel i opplæringslova § 3-8 eller som følge av vedtak om heving av lærekontrakt i samsvar med opplæringslova § 4-6.

§ 13-3 *Oppgaver*

Fylkeskommunen skal gjennom oppfølgingstenesta sørge for

- a) å ha oversikt over målgruppa som er definert i § 13-2
- b) at det blir teke kontakt med kvar enkelt ungdom i målgruppa
- c) at alle i målgruppa får tilbod om rettleiing *og oppfølging, med utgangspunkt i karriereplanen til den enkelte*
- d) at alle i målgruppa får tilbod i samsvar med § 13-1
- e) å ha oversikt over aktuelle tilbod for målgruppa *og*

f) å følge opp ungdom som har teke imot tilbod gjennom oppfølgingstenesta

Ungdom i målgruppa som ikkje tek imot tilbod gjennom oppfølgingstenesta, og som ikkje er i utdanning eller arbeid, skal kontaktast og få tilbod kvart skoleår så lenge dei er omfatta av den lovfesta retten til vidaregåande opplæring.

Registrering av ungdom som høyrer til ansvarsområdet for oppfølgingstenesta, og som tenesta formidlar tilbod til, skjer gjennom heile året.

  13-4 Samarbeid og samordning

Oppfølgingstenesta skal sikre tverretatleg samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlege instansar som har ansvar for målgruppa, og formidle, eventuelt samordne, tilbod frå ulike instansar. Aktuelle instansar for samarbeid er særleg grunnskolorne og dei vidaregåande skolorne og rådgivarane der, den pedagogisk-psykologiske tenesta, oppl ringsadministrasjonen i fylkeskommunen, arbeidsmarknadsetaten og sosial- og helseetaten.

K yt nn ss  jokaisessa fylkeskommunissa on palvelun koordinointi. Lisäksi vastuuhjaajat on sijoitettu alueittain vidaregåande skolen yhteyteen. Useimmiten kouluihin sijoitetut henkilöt ovat fylkeskommunenin palkkalistoilla, mutta muitakin variaatioita on.

Mielenkiintoinen kohta asetuksessa ja lains d nn ss  on; Kohta opisekluoikeus 3.1. laissa, jossa mm sanotaan; Fylkeskommunen skal tilby anna oppl ring dersom ein elev, ein l rling eller ein l rekandidat har s rlege vanskar med   f lgje den oppl ringa som er vald.

Liitteenä laki ja asetus

2. Tanska

Tanskassa on erillinen laki nuorten ohjauksesta ja neuvonnasta. Laki on hyvin yksityiskohtainen. Liitän sen mukaan. Tanskan järjestelmä perustuu 45 riippumattomaan nuorten ohjaus ja neuvontakeskukseen, jotka toimivat yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Liitteen  keskusten toimintakuvaus.

3. Ruotsi:

Ruotsissa nuorten seurannasta s adetet n koululain 18  (Skollagen) seuraavasti;

18   En hemkommun skall löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år  r sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som  r nödvändig för att kommunen skall kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket. (SFS 2004:1298)

Asetuksessa on määritelty erikseen seurantatiedoista **SFS 2006:39**

Ruotsissa ei ole määrätty tehtäviä millenk n nimetylle taholla kuten Norjassa ja Tanskassa.

Annan mielelläni lisätietoja

terveisin Erik Häggman

SFS 2006:39

Utkom från trycket
den 21 februari 2006

Förordning om behandling av personuppgifter i den kommunala verksamheten rörande information om icke skolpliktiga ungdomar;

utfärdad den 2 februari 2006.

Regeringen föreskriver följande.

Inledning

1 § Denna förordning tillämpas vid den behandling av personuppgifter som en kommun vidtar i sin verksamhet enligt 1 kap. 18 § skollagen (1985:1100).

Förordningen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna förordning får utföras även om den registrerade motsätter sig detta.

Förhållandet till personuppgiftslagen

2 § Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid den behandling av personuppgifter som en kommun vidtar i sin verksamhet enligt 1 kap. 18 § skollagen (1985:1100) om inte annat följer av denna förordning eller bestämmelser som har meddelats med stöd av 2 § personuppgiftslagen.

Ändamål

3 § Personuppgifter får behandlas bara om det är nödvändigt för att kommunen skall kunna fullgöra den skyldighet som framgår av 1 kap. 18 § första och andra stycket skollagen (1985:1100).

Personuppgifter som får behandlas

4 § Kommunen får endast behandla följande personuppgifter om de ungdomar som omfattas av en kommuns skyldighet enligt 1 kap. 18 § skollagen (1985:1100):

1. namn, personnummer eller samordningsnummer, bostadsadress, e-postadress, telefonnummer,

2. nuvarande och framtida sysselsättning i form av utbildning, arbete eller annan tjänstgöring, och

3. om det är aktuellt med någon individuell åtgärd, åtgärdens innehåll och tidpunkt när den kan inledas.

Förbud mot behandling av känsliga personuppgifter m.m.

5 § Personuppgifter som omfattas av 13 och 21 §§ personuppgiftslagen (1998:204) får inte behandlas.

Rättelse och skadestånd

6 § Bestämmelserna i 28 och 48 §§ personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller även vid behandling av personuppgifter enligt denna förordning.

Gallring

7 § Personuppgifter skall gallras när de inte längre behövs med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock senast vid utgången av det kalenderår när den registrerade fyller 20 år.

Överklagande

8 § Beslut om rättelse och avslag på ansökan om information enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna förordning träder i kraft den 15 mars 2006.

På regeringens vägnar

IBRAHIM BAYLAN

Nils Cederstierna
(Utbildnings- och
kulturdepartementet)

Youth Guidance Centres

45 municipal youth guidance centres provide guidance services for young people up to the age of 25 years. The 45 centres cover the 98 municipalities in Denmark, each centre covering a “sustainable” area in terms of the number and variety of youth education institutions as well as geographical distance.

The youth guidance centres focus on guidance related to the transition from compulsory school to youth education or, alternatively, to the labour market. The main target groups are:

- Pupils in primary and lower secondary school – forms 6 to 9 (10)
- Young people under the age of 25 who are not involved in education, training or employment. The centres provide outreach services for this groups as they are obliged to establish contact with these young people and help them get back into education and training or employment
- Other young people under the age of 25 who contact the centres themselves for guidance
- Young people with a special need for guidance – a transverse target group that includes young people whose problems are related to the continuing or completion of an education programme.

The municipal councils define the overall framework for guidance activities in their area. Objectives, methods, planned activities as well as the performance (results, outcome) of each youth guidance centre are to be published on the Internet.

Guidance activities include individual and group guidance sessions, as well as introductory courses and bridge building schemes to give pupils in forms 8-10 a “taste” of conditions, levels and requirements at different youth education institutions.

Cross-sectoral cooperation is emphasised in the Danish legislation on guidance to ensure a coherent guidance system and a regular exchange of experiences, knowledge and best practice. The youth guidance centres are thus obliged to cooperate closely with:

- Primary and lower secondary schools and youth education institutions in the area

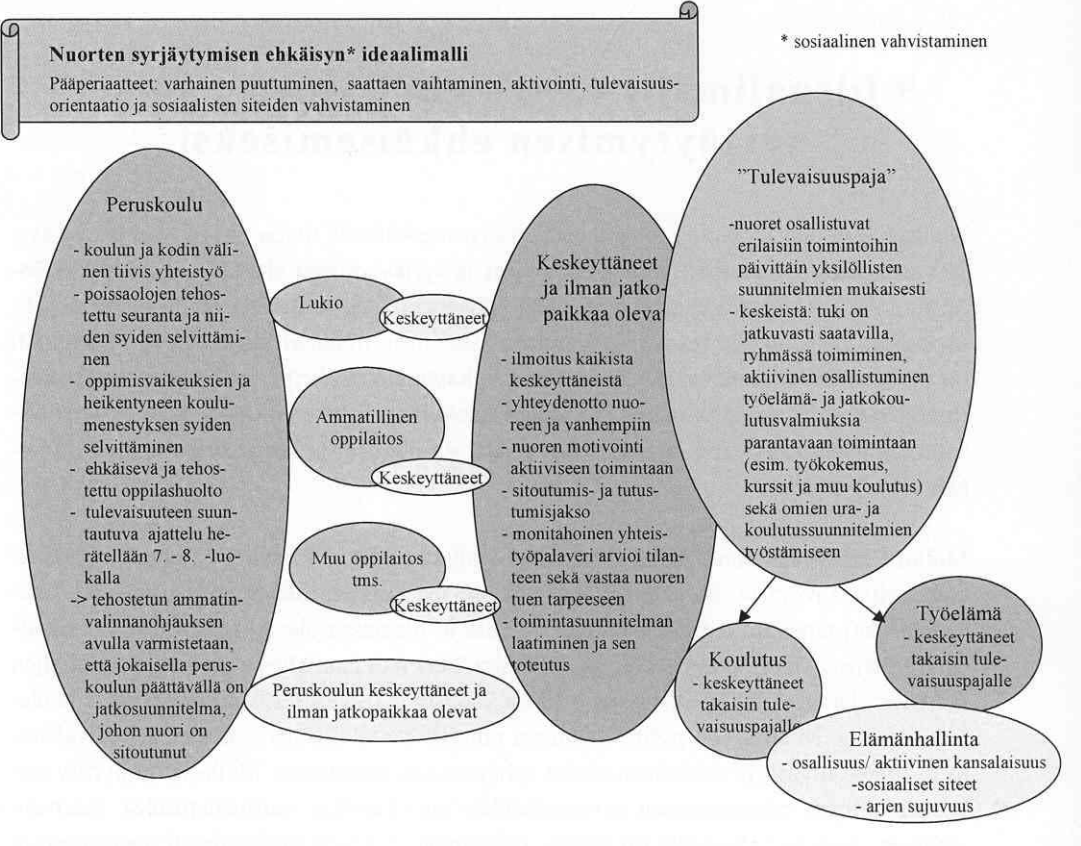
- Local business life
- The public employment services (the job centres)

In cooperation with the school principals, the youth guidance centres organise guidance activities at the pupils' schools. Teachers are still responsible for the provision of general careers education from form 1 to form 9 whereas specific guidance activities related to the transition from compulsory to youth education and the pupils' personal education plans and transition plans are provided by guidance practitioners from the youth guidance centres – but still at the pupils' schools.

In accordance with the ideas underlying the Danish legislation on guidance, guidance is regarded as a continuous process that should help young people become more conscious of their abilities, interests and possibilities, thus enabling them to make decisions regarding education and employment on a qualified basis. The youth guidance centres may be considered the first step in a lifelong guidance process.

Last updated on 5 July 2007 by the Division for Guidance

Denne side er udskrevet fra Undervisningsministeriets hjemmeside på adressen
http://eng.uvm.dk/guidance/youth_guidance_centres.htm

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn ideaalimalli

Lähde: STM selvityksiä 5/2004, Homma hanskaan, Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi

LÄHIPOLIISIPILOTTI

Lähipoliisi-turvallisuus- yhteistyömalli

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
Itäkeskuksen poliisipiiri

Veli Hukkanen
ylikomisario, Itäkeskuksen poliisipiirin johtaja
040 507 1037, veli.hukkanen@poliisi.fi

Turvallisuussuunnittelu perustuu

- Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2005/2008
- Helsingin kaupungin turvallisuusstrategia 2001/2006
- Lähipoliisistrategia 2007
- Muut yhteiskunnan strategiat ja linjaukset
- Poliisilaki 1 §: poliisityössä keskeisellä sijalla ovat ennalta ehkäisevä työ sekä turvallisuuden ylläpitäminen yhteiskunnassa

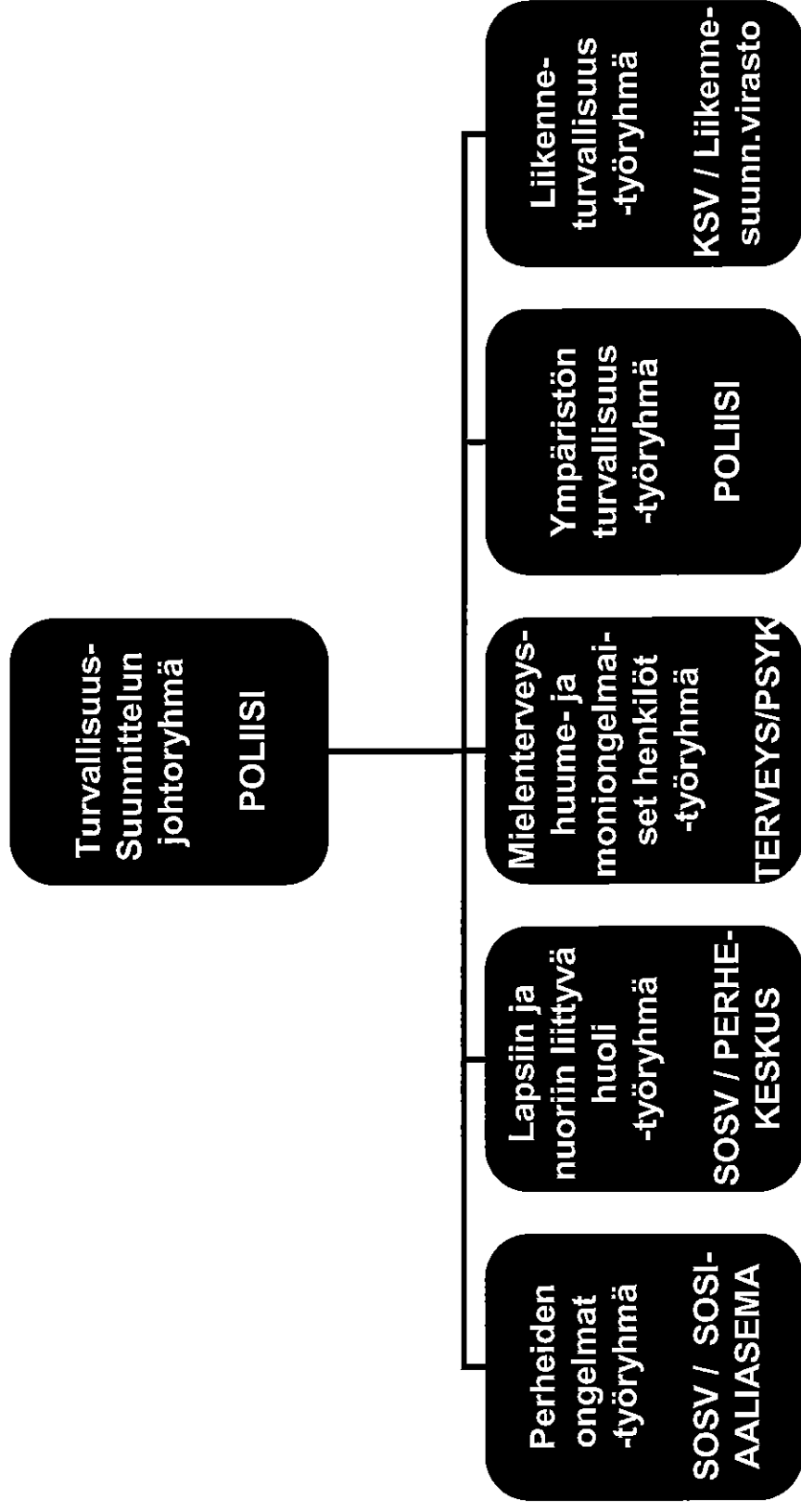

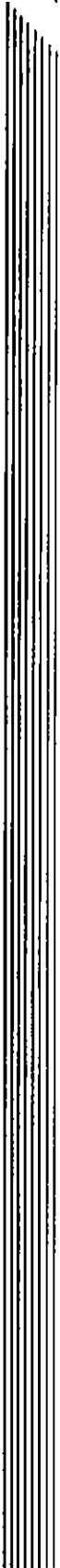
Turvallisuussuunnittelun käynnistäminen

- Yhteistyökumppaneiden kartoitus syyskuu 2007; tahot ja henkilöt
- Kutsu turvallisuussuunnittelun verkostokokoukseen ja ennakotehtävä lokakuu 2007
- Verkostokokous 14.11.2007; poliisin johdolla 23 tahon edustus
- Ennakotehtävän sekä kokouskeskustelun perusteella valittiin viisi (5) osa-aluetta turvallisuussuunnittelun ja -yhteistyön kohteiksi
- Päätettiin perustaa turvallisuussuunnittelun johtoryhmä ja viisi alatyöryhmää. Johtoryhmää vetää poliisipiirin johtaja ja ympäristön turvallisuus -ryhmää pilottiryhmän johtaja, muita alatyöryhmiä vetävät ko. sektoreiden päälliköt Itä-Hgissä
- Kaikissa työryhmissä kattava yhteistyön leikkauspintojen edustus
- Tavoitteena paikallisen turvallisuussuunnitelman laatiminen pilottialueelle vuoden 2008 loppuun mennessä
- Sovittiin sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen pelisäännöt

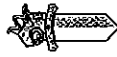
Turvallisuussuunnittelun osa-alueet, rakenne ja työryhmien johtajat

Turvallisuussuunnittelu

- Suunnitteluprosessin aikataulutus 2007-2008 ja ohjeistus alatyöryhmille
- Alatyöryhmien pj:t raportoivat johtoryhmän pj:lle, joka pitää johtoryhmän ajan tasalla
- Alatyöryhmät esittelivät välituotokset johtoryhmälle toukokuussa 2008
- Ohjeet ja jatkotyöskentelyä kesä-lokakuu 2008
- Alatyöryhmien pj:t tekevät esityksen osa-alueensa turvallisuusyhteistyön rakenteeksi ja toimintamalliksi lokakuussa 2008
- Turvallisuussuunnitelma ehdotus käsitellään ja hyväksytään verkostokokouksessa marras-joulukuussa 2008
- Turvallisuussuunnitelma valmistuu vuoden 2008 loppuun mennessä

ROHKENENKO PUUTTUA JA OSAANKO TOIMIA NUORTEN ONGELMIEN PELIKENTÄLLÄ ?

- ◆ Palvelujärjestelmämme on laaja ja pirstaleinen, toimijoita ja erilaisia toimintakulttuureita on paljon
- ◆ **Me peräänkuulutamme nuoren ensimmäiseksi kohtaavan ihmisen vastuuta** siitä, että tämä antaisi aikaansa ja paneutuisi tilanteeseen eikä vain siirtäisi lasta tai nuorta nopeasti pois käsistään
- ◆ Tiedämme, että jokainen toimiva, turvallinen aikuiskontakti parantaa lapsen tai nuoren mahdollisuuksia selviytyä elämässään eteenpäin. On tärkeää kuulla lasta tai nuorta ja saada tämä tuen piiriin riittävän ajoissa
- ◆ Jokaisen lapsen ja nuoren kohdalla on mietittävä juuri hänelle sopivia, **yksilöllisiä ratkaisuja**. Osalla lapsista tai nuorista saattaa olla jo asiakassuhde peruspalveluihin, mutta ne eivät ehkä toimi ja tarvitsevat uudelleenarviointia.
- ◆ Kun on selvitetty millaista apua lapsi tai nuori tarvitsee ja kenen luokse hänet seuraavaksi ohjataan, on

varmistettava, että palveluketju todella toimii ja lapsi tai nuori saa tarvitsemansa tuen ja avun

- ◆ Toimijoiden yhteisten pelisääntöjen avulla kykenemme luomaan näihin **saattaen vaihdettava**-tilanteisiin joustavat ja toimivat käytännöt.
- ◆ Pelikenttätaulukossa on vahvasti mukana koko ajan myös **perheen osuus**, sillä vaikka lasta tai nuorta kohdataan ja autetaan perheestään erillään, on **hän aina voimakkaasti osa lähiverkostoaan**
- ◆ Lasten ja nuorten ongelmien ratkaisutapoja on vaikea asettaa taulukkomuotoon. Ns. patenttiratkaisut eivät välttämättä toimi, vaikka niin soisimme akuuteissa tilanteissa tapahtuvankin
- ◆ Toimijoiden on aika rakentaa uudenlaista kohtaamisen kulttuuria, jossa **vastuuta ei vältellä eikä vaikeita asioita siirretä** ennen kuin on itse aidosti uskallettu kuunnella ja olla läsnä lapsen tai nuoren elämässä.
- ◆ **Jokainen kohtaaminen on ensiarvoisen tärkeä !**

EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PIDEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUUVIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (Lastensuojelul.) me- nee yleissäännöksen edelle.
A. Kotiin liittyvät ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti				
1 PARISUHDE- VÄKIVALTA (fyysinen ja henkinen)	* Sosiaalitoimi (sosv) / lastensuojelu (ls), poliisi (akuutti tai pitkään jatkonut tapaus) *Aina vanhemmat / huoltajat	* Konsultointi esim. nimettömänä * Ls-ilmoitus * Rikosi ilmoitus (asian- omistaja tai ls tekee poliisille) * Perheen tilanteen kartoitus	* Lastensuojelun avo- huollon tukitoimenpiteet *Verkostoyhteistyö (esim. poliisi, ls, terveysasema, päiväkoti, koulu) * Lähestymiskielto	* Nuoren paikallinen ihmissuhdeverkosto (koulu, harrastustoiminta ym.) * Viranomaisten yhteinen tavoite: väkivalta pitää saada loppumaan * nollatoleranssi	* Pahoinpitely yksityisasunnossa on virallisen syyt- teen alainen rikos * Työntekijöiden koulutus, yhteis- työ, tuttuus, valppaus
2 VANHEMPIEN PSYKKISET ONGELMAT	*Oma terveysasema/ iltaisin ja viikonloppuisin terveyskeskuspäivystys (Maria tai Malmi) / psy- kiatrian päivystyspkl *Akuutti tilanne: 10023 puhelinpalvelu (lääkäri kotiin hätätapauksissa) *Aina vanhemmat /	*Terveyspalveluissa tarkistetaan aina, onko potilaalla lapsia ja kuka heistä huolehtii *Lastensuojeluun yhteys (konsultointi tai ls- ilmoitus)	*Terveysaseman, vanhempien hoitopaikan (esim. psykiatrian pkl), neuvolan sekä koulun yhteistyö *Tarvittaessa perheneu- vola, kotipalvelu tai koti- palvelun tai päivähoidon perhetyöntekijät	* Päivähoidon ja kodin sekä koulun ja kodin välinen yhteistyö * Aikuispsykiatriassa lapsen huomioiminen. Meneillään on erilaisia projekteja ja kehittämistyötä	*Työntekijöiden yhteinen kouluttautuminen

	huoltajat						
EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PIDEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUUVIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (LastensuojeluL) me- nee yleissäännöksen edelle.		
A. Kotiin liittyvät ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti						
3 VANHEMPIEN PÄIHDE- ONGELMA	* Lastensuojelu * Sosiaalipäivystys * Aina vanhemmat / huoltajat * Katkaisuhoido	* Lastensuojelu * Poliisi antaa virka-apua	* Ls-työntekijä(t) * A-klinikka+muu verkosto * Lapsen tukeminen	* Perustyöntekijöiden (koulu, päivähoito, nuorisotyö, jne.) valppaus ja valistus, työntekijöiden koulutus * TOP-10 (sosiaalityöntekijä + poliisi) - keskustelu	* Työntekijöiden koulutus (esim. neuvolan henkilö- kunta) * rohkea puuttuminen välittömästi * nollatoleranssi		
4 VANHEMPIEN RIKOLLINEN ELÄMÄNTAPA	* Poliisi (HUOM! Viran- omaisilla ei ole yleistä rikoksesta ilmoittamis- velvollisuutta – mutta on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus) * Vanhemmat	* Poliisin toimet * Lastensuojelu (jos alle 18-v lapsia) * Konsultointi / virkamiesyhteistyö	* Ls + muut tukitoimet * Kokonaistilanteen kartoitus	* Perustyöntekijöiden valppaus ja valistus, koulutus, nuorisotyö * HUOM! Sosiaalitoimi voi ilmoittaa rikoksesta poliisille, jos harkitsee olevan lapsen edun mukaista (AsiakasL 18 § 3 mom.)	* Vanhempien uhkailu on äärimmäinen merkki yhteistyön tarpeesta		
5 VANHEMPIEN TOIMEENTULO -ONGELMAT	* Sosv./ toimeentulotuki * Vanhemmat/huoltaja	* Toimeentulotuen sosiaalityöntekijä	* Sosv: Perheen tilanteen kartoitus, suunnitelmal- linen tuki * Kirkko / diakoniatsto.	* Havainnot neuvolassa, päiväkodissa, koulussa jne.			

EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUJUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PIDEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuus- den; erityissäännös (Lastensuojelul.) me- nee yleissäännöksen edelle.
A. Kotiin liittyvät ongelmat					
6 LAPSEEN KOHDISTUVA VÄKIVALTA (fyysinen ja henkinen)	<ul style="list-style-type: none"> * Terveysvirasto, lasten- ja nuorten sairaala * Poliisi * Lastensuojelul 38 § peruste sijaishuoltoon - perheessä voi olla myös muita lapsia kuin pahoinpidelty - Vanhemmat/huoltajat 	<ul style="list-style-type: none"> * Ilmoitus lastensuojeluun * Rikosilmoitus: ls:lla moraalinen velvollisuus tehdä se; HUOM! Sosv voi ilmoittaa lievästäänkin rikoksesta poliisille, jos harkitsee olevan lapsen edun mukaista (AsiakasL 18 § 3 mom.) * Neuvonpito / ilmoitus 	<ul style="list-style-type: none"> * Kaltoin kohtelulle loppu välittömästi ! Ls:n tukitoimenpiteet, verkostoyhteistyö: perheen tilanteen kartoittaminen * Tukea / apua kaikille perheen jäsenille * Esitutkinta, pakkokeinot (lähestymiskielto) * Lastensuojelul 18 § akuuttina 	<ul style="list-style-type: none"> * Perustyöntekijöiden valppaus ja valistus, työntekijöiden koulutus KAIKILLA VIRANOMAISIL-LA VELVOLLISUUS TEHDÄ LASTENSUOJELUILMOI-TUS (Lastensuojelul 25 §) * nollatoleranssi 	<ul style="list-style-type: none"> * Puheeksiotto vanhempien kanssa (huomioi- den vaaran, että lapsi saattaa joutua uudestaan pahoinpidellyksi) * Alle 15 v kohdis- tunut lievään pa- hoinpitely on <u>aina virallisen syytteen alainen rikos</u>
7 LAPSEEN KOHDISTUVA SEKSUAALI- NEN HÄIRINTÄ	<ul style="list-style-type: none"> * Poliisi * Lastensuojelu * Vanhemmat/huoltajat 	<ul style="list-style-type: none"> * Ls:n konsultointi Rikosuhripäivystys + muut auttavat tahot * Vanhemmat ja muu lähipiiri 	<ul style="list-style-type: none"> * Nuorten psyk.poli, perheneuvola + muut auttavat tahot * www.pela.fi/nettivilhje 	<ul style="list-style-type: none"> * Vanhempien ja nuorten tietoisuuden lisääminen ko. aiheesta * Nuorisotoimi 	<ul style="list-style-type: none"> * Häirinnän tason monenlaista * alaikäiseen ryhtyminen (alle 15-v) * Muista ammatillisuus

<p>EPÄILTY ONGELMA TMS.</p>	<p>ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO</p>	<p>ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI</p>	<p>PIDEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET</p>	<p>ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET</p>	<p>MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sä- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (Lastensuojelul.) me- nee yleissäännöksen edelle.</p>
<p>A. Kotiin liittyvät ongelmat</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti</p>				
<p>8 INSESTI</p>	<p>* Lastensuojelu * Poliisi</p>	<p>* Ls-ilmoitus * Tutkimusjaksot; ter- veysviraston ja ls:n yhteistyö * SERI; Miten hälyttävä tilanne, asuuko samassa taloudessa ym? * Rikosilmoitus (ls:llä velvollisuus tehdä se; HUOM! AsiakasL 18§ 3 mom.)</p>	<p>* Lastensuojelu+ muu aiheen ympärille kytketty verkosto</p>	<p>*Työntekijöiden koulutus *Nuorisotoimi * Sosiaalitoimi * Poliisi * kaikki, joilla herää epäily</p>	<p>* Koulutus * "Pää kylmänä" (ja lämmin sydän) * Rohkeus ottaa puheeksi, kysyä, konsultoida jne. * Ammatillisuus</p>

<p>EPÄILTY ONGELMA TMS.</p>	<p>ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO</p>	<p>ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI</p>	<p>PIDEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET</p>	<p>ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET</p>	<p>MUUT HUOMIOITAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuuden; erityissäännös (Lastensuojelul) menee yleissäännöksen edelle.</p>
<p>A. Kotiin liittyvät ongelmat</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti</p>				

<p>9 VANHEMMUUS HUKASSA</p>	<p>* Neuvola * Päivähoito * Koulu / kuraattori * Vanhemmat * Lastensuojelu</p>	<p>* Perheneuvola * Vanhempi / vanhemmat antavat lapselle aikaa * Vanhempainryhmät * Ongelman ratkaisemiseksi tarvittavat viranomaisneuvot</p>	<p>* Arjen hallinnan keinojen vahvistaminen * Lapsiperheiden kotipalvelut * Perheneuvola * MLL - tukipalvelut</p>	<p>* Perhevalmennus * Nuorisotyö * Leikkipuistot * Seurakunnat * Erilaiset järjestöt (neuvoja ongelmatilanteisiin) * Vanhempainkahvilat * Vanhempainryhmät</p>	<p>* keskustelun aloitus * kasvatuksellinen tuki</p>
------------------------------------	--	--	---	--	--

EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PITEMPIAICAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUUVIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (Lastensuojelul.) me- nee yleissäännöksen edelle.
B. Koulussa ilme- nevät ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti				
1 KOULUMENES- TYS HEIKEN- TYNYT	* Opettaja joka huoles- tuu lapsen koulunkäyn- nistä ja oppimisesta (opettaja - ala-aste, luokanvalvoja - yläaste) * Vanhemmat	* Opettajan ja oppilaan välinen keskustelu, opetusjärjestelyt: tukiopetus ensisijainen tuki koulussa * Yhteistyössä vanhem- pien kanssa. Sovitaan tuen muodot * Nuorisotoimi	* Oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan opettajan kanssa tarvittavat tukitoi- met; tukiopetus, osa- aikainen erityisopetus * Tilanteen jatkuva seuranta (Is mukana)	* Koulun ja kotien yhteistyön tiivistäminen	* Päivähoidon ja koulun välinen yhteistyö, joka pohjautuu vanhempien kanssa tehtyihin sopimuksiin
2 AGGRESSIIVI- NEN, UHKAI- LEE, KIELEN- KÄYTTÖ TÖRKEÄÄ (käytöshäiriöt)	* Tilanteessa mukana oleva työntekijä, toinen aikuinen, luokanopet- taja / lv, tarvittaessa rehtori * Vanhemmat * koulukuraattori ja - psykologi * Poliisi	* Akuutin tilanteen pysäyttämisen → työnte- kijä hakee toisen aikui- sen paikalle → tilanteen selvittely paikalla olleiden kanssa * Keskustelu vanhem- pien kanssa * Tarvittaessa lasten- suojelutyöntekijä, sosiaalipäivystys, poliisi * Tieto aina oppilas- huoltoryhmään * Jokamiehen kiinniotto- oikeus	* Koulussa aina luokan- opettaja / luokanvalvoja, oppilashuoltoryhmä, koulun työntekijät: terveydenhoitaja, koulu- kuraattori ja psykologi * Alueen lastensuojelu, perheneuvola, joiden kautta koordinoituu jatkotoimenpiteet. * Skanssi * Aina yhteistyössä vanhempien kanssa	* Päiväkoti: esiluokka * Koulu: koulun sisäiset järjestelyt ja yhteiset pelisäännöt * Kodin ja koulun yhteistyö eri muodoissaan, esim.: □ luokkakohtaiset sopimukset □ vanhempainillat □ vanhempainvarit □ yhteiset keskustelut * Nuorisotyö	* Tärkeää toimintaa: Vanhempainillat, joissa ylläpidetään keskustelua lasten/nuorten hyvinvoinnista ja kaikkien vastuusta.
	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN	ENSISIJAISET TOIMENPITEET	PITEMPIAICAISEN HOIDON, TUEN, AVUN,	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT

EPÄILTY ONGELMA TMS.	HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUUVIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	Lapsen etu ohittaa sassaapitovelvollisuuden; erityissäännös (Lastensuojelul.) menee yleissäännöksen edelle.
B. Koulussa ilme- nevät ongelmat 3	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhdistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti				
KIUSAAJA / KIUASATTU	* Opettaja, koulussa jokainen aikuinen, joka näkee tai kuulee asian * Luokanopettajalle / luokanvalvojalle (lv) kerrotaan aina kiusaamistilanteesta * Luokanopettaja / lv kutsuu vanhemmat mukaan * Vanhemmat/hoitajat	* Tilanteessa paikalla ollut tai sen havainnut koulun aikuinen selvittää tilannetta ja keskustele luokanopettajan / lv:n kanssa * Luokanopettaja / lv → kuraattori → tilanteen kartoitus; mukana kiusaaja, kiusattu, tilanteessa mukana ollut aikuinen * Tapauksesta keskustellaan vanhempien kanssa ja sovitaan toimenpiteistä.	* Oppilashuoltoryhmä ja vanhemmat * Oppilashuollossa mietitään valmiiksi pelisäännöt, seuranta * Lastensuojeluilmoitus * Oppilashuoltoryhmässä mietityt tukitoimet * Ilmoitus poliisille pitkäaikaisesta kiusaamisesta; voi olla pahoinpitely tai muu rikos * Nuorisotoimi	* Koulun yhteiset toimintamallit, keskustelut luokissa * Aikuisten yhteiset sopimukset * Tukioppilastoiminta * Sovittelu * Yhteistyö alueen virkamiesverkostojen kanssa. * Nuorisotoimi	* Johtokunnan järjestyssäännöt * Vertaissovittelu * Nollatoleranssi
4 NÄPISTELYT, MUUT RIKOKSET	* Asian kanssa toimiva työntekijä, luokanopettaja / lv, rehtori, oppilas-huoltoryhmä * Vanhemmat/hoitajat * Poliisi -> rikosilmoitus Näppäri - projekti	* Koulussa tapahtuneet rikokset selvitetään asianosaisten kanssa * Luokanopettaja / lv aina mukana, tarvittaessa myös rehtori. * Koulun ulkopuolisten rikosten selvittelyissä mukana koulukuraattori * Laillisuuskasvatus	* Lastensuojeluilmoitus: Tuen tarpeen arviointi → tukitoimet	* Nuorisotyö (kunta / kirkko) * Yhteistyö esim. lähikauppojen ja -ostoskeskusten kanssa (poliisi, koulu)	

<p>EPÄILTY ONGELMA TMS.</p>	<p>ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO</p>	<p>ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI</p>	<p>PITEMPIAICAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET</p>	<p>ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAINEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET</p>	<p>MUUT HUOMIOTAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sassaapitoiveivollisuuden; erityissäännös (LastensuojeluL) menee yleissäännöksen edelle.</p>
<p>B. Koulussa ilme- nevät ongelmat</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti</p>				
<p>5 PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ (HUUMEET, ALKOHOLI, TUPAKKA)</p>	<p>*Koulun- ja nuorisotoimen päihdestrategia * Vanhemmat/huoltaja</p>	<p>* Päihtyneenä koulussa tai päihkeitä hallussa, aina lastensuojelu ilmoitus * Huume-epäily edellyttää aina yhteistyötä lastensuojelun ja poliisin kanssa</p>	<p>* Lastensuojelu; tarvittaessa kotitilanteen kartoittaminen * Itäinen nuorisosama (13-23 -vuotiaat) * Lastenkliniikka * Nuorten päihdepsykiatrinen pkl. * Idässä toimivat koulujen vierotusryhmät (tupakka)</p>	<p>* Klaari * Päihdehanke * Väittäjät - hanke * Savuton Helsinki * Savuttomat rippikoulut</p>	<p>* Lapsen varhainen päihteiden käyttö ja tupakointi on iso hälytysmerkki viranomaisille</p>
<p>6 LUVATTOMAT POISSAOLOT</p>	<p>* Opettaja / luokanvalvoja ottaa yhteyttä kotiin -> vanhemmat * Koulupsykologi- ja kuraattori</p>	<p>* Oppilashuoltoryhmässä sovitaan oppilaan ja vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä tarvittavista tuesta</p>	<p>* Oppilashuoltoryhmä * Lastensuojelu; kotitilanne! * Itäluotsi (12- 15- vuotiaat)</p>	<p>* Koulupinnaus viestii vakavasta ongelmasta * Lastensuojelu * Aina yhteistyössä vanhempien kanssa</p>	<p>* Vanhempainillat</p>

EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PITEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (LastensuojeluL) me- nee yleissäännöksen edelle.
C. Vapaa-aikaan liittyvät ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti				
1 JENGIITY- MINEN TMS. "HUONO SEURA", KIELTEINEN RYHMÄKÄYT- TÄTTYMINEN	* Nuorisotoimi * Seurakunta , Saapas * Sosiaalipäivystys * Vanhemmat/hoitajat * Kolmas sektori	* Poliisi * Ls-ilmoitus	* Ls ottaa yhteyttä vanhempiin * Ls:n perhetyöntekijät	* Yhteistyö vanhempien kanssa * Tietoisuuden lisääminen * Nuorten omat tilat	
2 VIKONLOPPU- RYPPÄÄMI- NEN/ MUU PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	* Seurakunta / Saapas * Sosiaalipäivystys * Nuorisotoimi * Vanhemmat/hoitajat * Kolmas sektori	* Poliisi * päihdehanke * Ls-ilmoitus	* Itäinen nuorisoseama * Vanhemmat	* Nuorien omat tilat * Nuorille tarjottu toiminta- / viikonlopputoiminta ja harrastukset - Parempi viikonloppu * alkoholin välittämistä ehkäisevä toimenpiteet	* Kaikki aikuiset ovat malleina lapsille niin hyvässä kuin pahassakin !
3 HÄIRIKÖINTI, RIKOKSET	* Näppäri-projekti + muut vastaava työ * Kiinteistötyhtiöt, poliisi * Vanhemmat/hoitajat * Vartiointiliikkeet	* Poliisi * Ls-ilmoitus	* Nuorisotyö * Kunta * Seurakunta * Kolmas sektori	* Nuorille tiloja, harrastus- mahdollisuuksia * laillisuuskasvatus * yhteisöllinen puuttuminen ja kasvatus	* Yhteisöllisyyden lisääminen asuin- alueilla, puuttumi- nen lasten teke- misiin
	ONGELMAN / AKUUTIN	ENSISIJAISET	PITEMPIAIKAISEN	ENNALTA ESTÄVÄ	MUUT HUOMIOI-

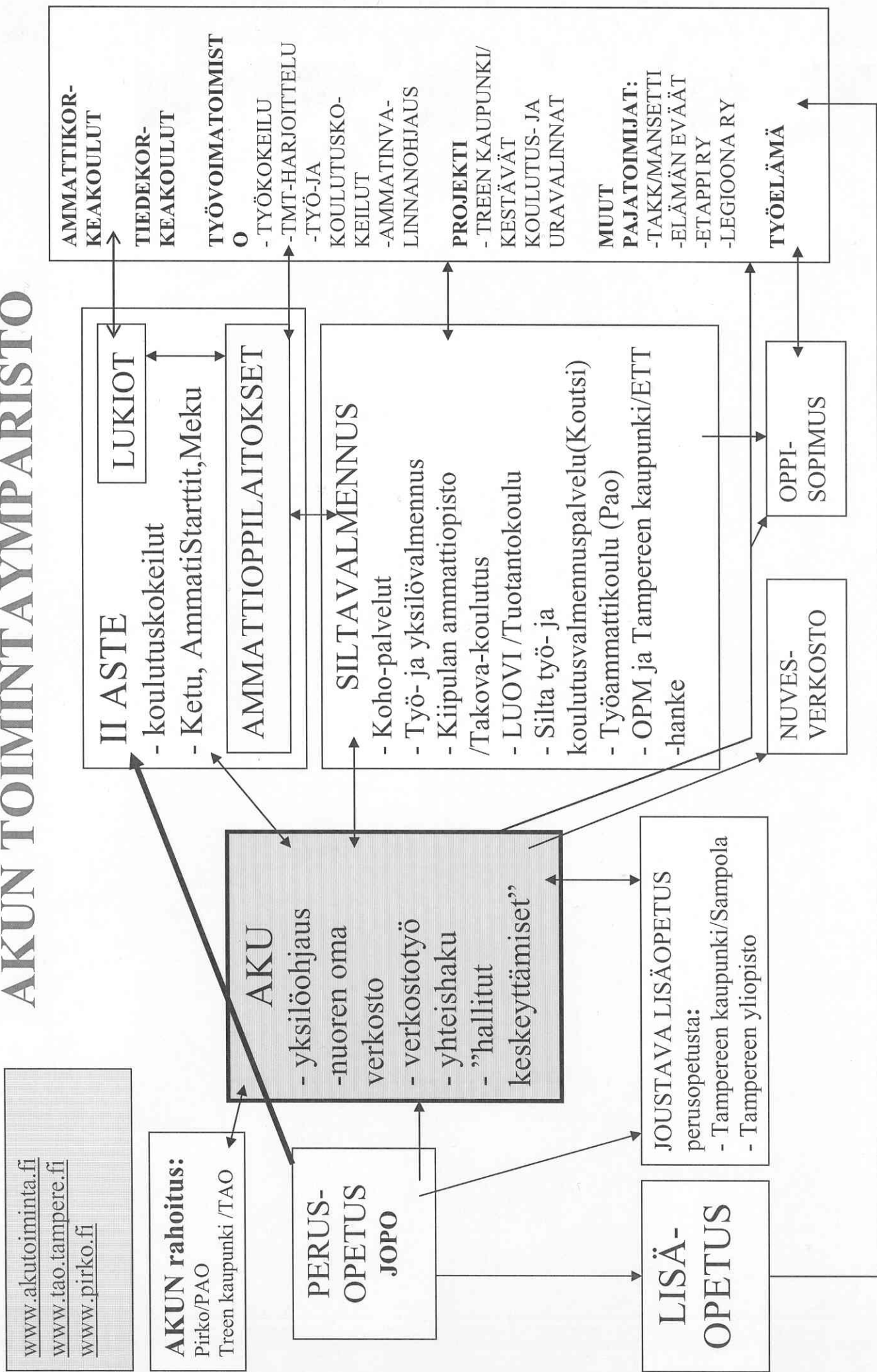
EPÄILTY ONGELMA TMS.	TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuu- den; erityissäännös (LastensuojeluL) me- nee yleissäännöksen edelle.
C. Vapaa-aikaan liittyvät ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti				
4 INTERNET - netti- / peliriippu- vuus - internetin muut vaarat - lapsen kiusaaminen netissä	* vanhemmat * koulu * rikosasioissa poliisi * nuorisotyö	* pelisääntöjen sopiminen	* Nuorisoasemat - peliriippuvuus	* kauppojen omavalvonta * RAY * MLL * Pelastakaa lapset ry * EOPH * Nuorisotyö	* kaikkien internetin ongelmien tunnistaminen

<p>EPÄILTY ONGELMA TMS.</p>	<p>ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO</p>	<p>ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI</p>	<p>PITEMPIAICAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET</p>	<p>ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAISEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET</p>	<p>MUUT HUOMIOI- TAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sa- lassapitovelvollisuus- den; erityissäännös (Lastensuojelul.) me- nee yleissäännöksen edelle.</p>
<p>D. Henkilökohtai- set ongelmat</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti</p>				
<p>1 MIELEN- TERVEYS, MASENTUNEI- SUUS TMS.</p>	<p>* Riippuu paljon lapsen / nuoren tilanteesta (esim. onko lainkaan koulussa) ja iästä: - peruspalvelut ja siellä oma perustason työntekijä (esim. lastenneuvolan terveydenhoitaja, päivähoidon henkilöstö, oma sosiaalivyöntekijä) - jos on koululainen / opiskelija: oppilashuollon henkilöstö (kuraattori, terveydenhoitaja, erityisopettaja) - jos nuori ei ole kiinnittynyt mihinkään (kouluun tai työhön), on tärkeintä saada hänet palautumaan velujärjestelmään</p>	<p>* Lapsen / nuoren tilanteen selvittelyn jälkeen hänet ohjataan tarvittaessa eteenpäin → Varmistetaan kuka on työntekijä, kenelle ohjataan (nimi, työpiste, yhteystiedot) → Lapsi / nuori "vaihdetaan saatteen" * Varmistetaan, että palveluketju ei katkea * Vanhemmat, huoltajat</p>	<p>* Nämä asiat selvittää edellisen tahon työntekijä. (ne eivät ole oleellisia akuutissa tilanteessa)</p>	<p>* Perustyöntekijöiden valppaus ja kohtaamisen kulttuuri.</p>	<p>* Työntekijän jaksamisen varmistaminen; työnohjaus, riittävät resurssit</p>

	sisään jostain nurkasta; tässäkin pääpaino peruspalveluilla, mutta myös ns. kolmannella sektorilla (esim. Nuorten kriisipiste)					
EPÄILTY ONGELMA TMS.	ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN HOITAMISESTA VASTAAVA VIRANOMAINEN / MUU TAHO	ENSISIJAISET TOIMENPITEET ONGELMAN / AKUUTIN TILANTEEN "HALTUUNOTON" VARMISTAMISEKSI	PITEMPIAIKAISEN HOIDON, TUEN, AVUN, SEURANNAN JNE. TARVETTA EDELLYTTÄVÄ ONGELMA - VASTUU VIRANOMAINEN / MUU TAHO - TOIMENPITEET	ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA, VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN KO. ONGELMIEN ESTÄMISEKSI - VASTUU VIRANOMAINEN OMAT TOIMET - YHTEISTYÖTOIMET	MUUT HUOMIOTAVAT SEIKAT Lapsen etu ohittaa sassaapitovelvollisuuden; erityissäännös (Lastensuojelul.) menee yleissäännöksen edelle.	
D. Henkilökohtaiset ongelmat	VERKOSTOYHTEISTYÖSSÄ VOIDAAN VIRANOMAISTEN VÄLILLÄ VAIHTAA TARPEELLISIA SALASSAPIDETTÄVIÄ TIETOJA, KUN KYSEESSÄ ON LAPSEN ETU JA VIRANOMAISTEN TAVOITTEET OVAT YHDENSUUNTAISET. Lastensuojelutapauksissa verkostoyhteistyön laajuudesta päättää paikallinen sosiaaliviranomainen tapauskohtaisesti					
2 SEURUSTE-LUUN LIITTYVÄT ONGELMAT	* Vanhemmat / huoltajat * Nuorisotoimi * Kolmas sektori mukana yhteistyössä	* Lapsen / nuoren tilanteen selvittelyn jälkeen hänet ohjataan tarvittaessa eteenpäin. mm. Nuorten Kriisipiste,		*Perustyöntekijöiden valppaus ja kohtaamisen kulttuuri. Riippuu paljon lapsen / nuoren tilanteesta. Keskustelu ja yhteistyö nuoren kanssa. - ennaltaehkäistä ongelmia mm. järjestämällä ja ohjaamalla nuoria keskustelu- sekä valistustilaisuuksiin. *Tyttöjen talo		

<p>3 RASKAUS</p>	<p>* Vanhemmat / huoltajat * Äitisyseuvola * Nuorisotyö</p>	<p>* Lapsen / nuoren tilanteen selvittelyn jälkeen hänet ohjataan eteenpäin</p>	<p>* Äitisyseuvola</p>	<p>* Perustyöntekijöiden valppaus ja kohtaamisen kulttuuri. * Yhteistyö nuoren ja vanhempien kanssa * Tyttöjen talo</p>	<p>HUOM! Mahdollinen raiskaus tai hyväksikäyttö; RL 20:6, 7 tai 8 §:t (ks. kohdat A.7 ja A.8)</p>
<p>4. MAAHANMUUTTAJANUORTEN ONGELMAT - kieli - uskonto - integroituminen</p>	<p>* Koulu * Vanhemmat * Nuorisotyö * Maahanmuuttajien tukipiste * Moskeijat * Seurakunnat * Kunnalliset palvelut * Kolmas sektori</p>	<p>* riittävän kotoutumisen varmistaminen</p>	<p>* tarvitaan sekä kohdennettua että yleistä työtä</p>		<p>* palveluiden saattaminen kaikkien tietoon</p>

AKUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toimintakyvyn arviointi ICF-viitekehyksessä VAT:n (valmennuksen arvioinnin tukijärjestelmä) avulla

ICF

WHO:n tekemä toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus (ICF) julkistettiin Stakesin toimesta suomeksi loppuvuonna 2004. ICF -luokitus tarjoaa ensimmäisen kerran eri alojen ammattilaisille yhteisen kielen kuvata toimintakykyä erilaisissa tunnetuissa toimintaympäristöissä. Eli ICF on ensimmäinen aidosti moniammatillista yhteistyötä tukeva tietorakenne. ICF on kuitenkin rakenteeltaan hierarkkinen luettelo kuvauskohteista, eikä varsinainen toimintakyvyn mittaukseen tarkoitettu työkalu, joten se vaatii tuekseen menetelmän, jonka avulla toimintakykytieto tuotetaan. Tätä menetelmää on Kumppaniksi ry:llä kehitetty ICF:n suomenkielisestä julkistamisesta lähtien.

Valmennuksen arvioinnin tukijärjestelmä VAT

Kehitystyön taustalla oli tarve saada käyttöön menetelmä, jonka avulla saadaan tietoa siitä tai niistä tekijöistä jotka estävät tai rajoittavat asiakkaan (kuntoutujan, valmentajan) etenemistä omalla henkilökohtaisella kuntoutumispolullaan. Tätä tietoa tulee saada mahdollisimman aikaisin kuntoutuksen alussa. Lisäksi tätä tietoa on voitava päivittää prosessin aikana, jotta kuntoutuksessa voidaan keskittyä oleellisiin, vaikuttaviin asioihin. Menetelmäkehitykselle asetettiin seuraavia vaatimuksia:

- Menetelmän tulee tuottaa suoraan kuntoutuksen ohjaamisessa tarvittavaa tietoa.
- Menetelmän tuottama tieto on voitava siirtää tiedon tuottajan (kuntoutusyksikkö, työpaja tms.) ja tiedon muun käyttäjän (viranomaistahot) välillä siten, että tiedon luettavuus pysyy standardina.
- Menetelmän tuottaman tiedon on oltava havainnollista, jotta sitä voidaan käyttää sekä asiakkaan että moniammatillisen työryhmän kanssa käytävien palautekeskustelujen runkona.
- Tiedon on oltava siinä muodossa, että se voidaan yhdistää muualla tehdyn toimintakykyä kuvaavien tutkimustietojen kanssa. Eli tiedon on oltava ICF:n rakenteen mukaista.
- Menetelmää on voitava muokata joustavasti sekä asiakkaan että toimintaympäristön mukaisesti.

Menetelmän rakenne

VAT – arviointimenetelmä perustuu kolmeen erilliseen arviointitapahtumaan:

- Asiakkaan tekemään itsearviointiin.
- Työvalmentajan (ammattilaisen) tekemään havainnointiin ja niiden kirjaamiseen siinä toimintaympäristössä (työssä) jossa toimintakykyä halutaan kuvata.
- Yksilövalmentajan (ammattilaisen) tekemään havaintojen kirjaamiseen sekä samassa toimintaympäristössä missä työvalmentajakin havainnot kirjaa että myös erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Itsearviointin tarkoitus on saada kuva asiakkaan subjektiivisesta käsityksestä omasta suoriutumistasostaan siinä toimintaympäristössä missä toimintakykyä halutaan kuvata. Työvalmentajan ja yksilövalmentajan kirjaamat **havainnot** ao. toimintaympäristössä antavat kuvan siitä kuinka asiakas on todella suoriutunut. Vertailupohjana käytetään tällöin henkilöä, jolla ei ao. toimintaympäristössä ole rajoitteita. Oleellista on, että valmentajat kirjaavat vain tekemänsä havainnot, eivät mielipidettä, tai he eivät arvostele mitään suoritusta.

Sekä itsearviointi että havaintojen kirjaaminen tehdään etukäteen valittujen osoittimien ja niihin liittyvien verbaalikuvausten avulla. Käytettävistä osoittimista muodostetaan osoitinryhmiä siten, että niiden avulla voidaan yksilöllisesti saada kunkin asiakkaan kuntoutuspolulla oleellisesti tarvittavaa tietoa. Kuntoutumisen edetessä voidaan osoitinryhmiä muokata vastaamaan kuntoutusprosessin kutakin vaihetta. Tällä varmistetaan se, että käytettävä tieto on ajankohtaista ja myös se, että asiakas saa omasta kuntoutumisen etenemisestä palautetta.

Menetelmällä saatava tieto

Menetelmän avulla voidaan hakea tietoa toimintakyvyn eri osa-alueista. Esimerkiksi:

- Työssä tarvittavat fyysiset toimintaedellytykset
- Työssä tarvittavat psyykkiset toimintaedellytykset
- Tarvittavat sosiaaliset (ympäristön tarjoamat) toimintaedellytykset

Näiden eri osa-alueiden alla saatavaa tietoa voidaan myös tarkentaa ja koostaa siten, että esimerkiksi psyykkiset toimintaedellytykset voidaan jakaa ICF:n osa-alueiden mukaisesti:

- Kokonaisvaltaisia mielentoimintoja kuvaaviin kuvauskohteisiin
- Erityisiä mielentoimintoja kuvaaviin kuvauskohteisiin
- Edellä kuvattuja tukeviin suoritusten ja osallistumisen kuvauskohteisiin.

Lisäksi suoritusten ja osallistumisen alueella

- Työssä tarvittavien sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen kuvauskohteisiin

Näin jaoteltu tieto on esim. moniammatillisen työryhmälle helpommin käsiteltävää ja havainnollisempaa. Samoin näin tehty jako sekä helpottaa välittömään kuntoutuksen ohjaamiseen tarvittavan tiedon käsittelyä että antaa asiakkaalle palautetta oman kuntoutuksen edistymisestä eri osa-alueilla. Kaikki tiedot tulostetaan graafiseen muotoon, joten tieto on myös havainnollista ja siten helppoa luettavaa.

Työpajoilla tehtävän toimintakykykartoituksen tavoite on kahtaalla. Ensiksi, se mahdollistaa kuntoutusaktiviteettien ohjaamisen niihin tekijöihin jotka haittaavat tai estävät integroitumista yhteiskuntaan. Toiseksi, kartoitus voi nostaa esille rajoitealueen (esimerkiksi erilaiset oppimisvaikeudet) jota tietoa muut ammatillaiset voivat syventää ja siten ohjata kuntoutusta oikein. Tämän viitetiedon ja sen kautta avun saanti, etenkin niissä lievissä tapauksissa joissa rajoite ei ole niin voimakas, että sille olisi olemassa diagnoosi, on moniammatillisen yhteistyön kannalta tärkeää.

Tiedon siirrettävyys ja yhdisteltävyys

Koska VAT:n avulla tuotettu tieto on ICF:n mukaista ja sen tulostusrakenne noudattaa ICF:n rakennetta, voidaan tietoa myös siirtää ja yhdistää muualla tuotettuun ICF:n mukaiseen toimintakykytietoon. Tämä mahdollistaa tilanteen, jossa diagnosoidun vian tai vamman vaikutusta toimintakykyyn erilaisissa toimintaympäristöissä voidaan tarkastella samalla mitta-asteikolla.

Esimerkiksi, diagnoosi olkavarressa havaitusta kulumasta on todettu muodostavan kohtalaisen ongelman (ICF s 73000 .2). Tämän havaitun fyysisen kuluman vaikutusta suoriutumiseen erilaisissa työympäristöissä voidaan tarkastella ja kuvata siten, että moniammatillisella työryhmällä on mahdollisuus suunnitella joko kuntoutustoimenpiteitä tai sellaisten apuvälineiden käyttöä jotka vähentävät rajoitteen vaikutusta. Tai sellaisia vaihtoehtoisia työmuotoja joissa todetusta rajoitteesta ei ole haittaa ja jossa asiakkaalla ovat muut suoriutumisen edellytykset.

Menetelmän muunneltavuus

Menetelmä on rakennettu siten, että sitä voidaan vapaasti varioida toimintaympäristön, asiakasryhmien (kuntoutujaryhmät, valmentautujaryhmät), kunkin asiakkaan henkilökohtaisen lähtötilanteen ja kuntoutusprosessin etenemisen mukaisesti. Esimerkiksi:

- Rakennustöissä tarvittavat osoittimet ovat erilaiset kuin toimistotöissä käytettävät.
- Mielensterveyskuntoutujilla käytetään eri osoitinryhmiä kuin palkkatukityössä olevilla.
- Kullakin asiakkaalla voi olla omia henkilökohtaisia osoittimia joilla kartoitetaan heillä mahdollisesti todettujen erityisten rajoitteiden vaikutusta työssäsuoriutumiseen ja
- Kuntoutumisen alkuvaiheessa arvioinnin painopiste voi olla päivittäisiin arjenhallinnan taitoihin ja itsetuntoon liittyvissä tekijöissä. Kuntoutumisen loppuvaiheessa painopiste suuntautuu vapailla työmarkkinoilla tarvittavien tekijöiden kartoittamiseen.

Näin muunneltavuus tukee suoraan kuntoutusprosessin yksilöllisyyttä ja etenemistä sekä antaa sekä valmentajilla (kuntoutuksen ohjaajille) että moniammatilliselle työryhmälle kulloinkin tarvittavaa tietoa.

Esimerkki tuloksesta ja tuloksen lukemisesta

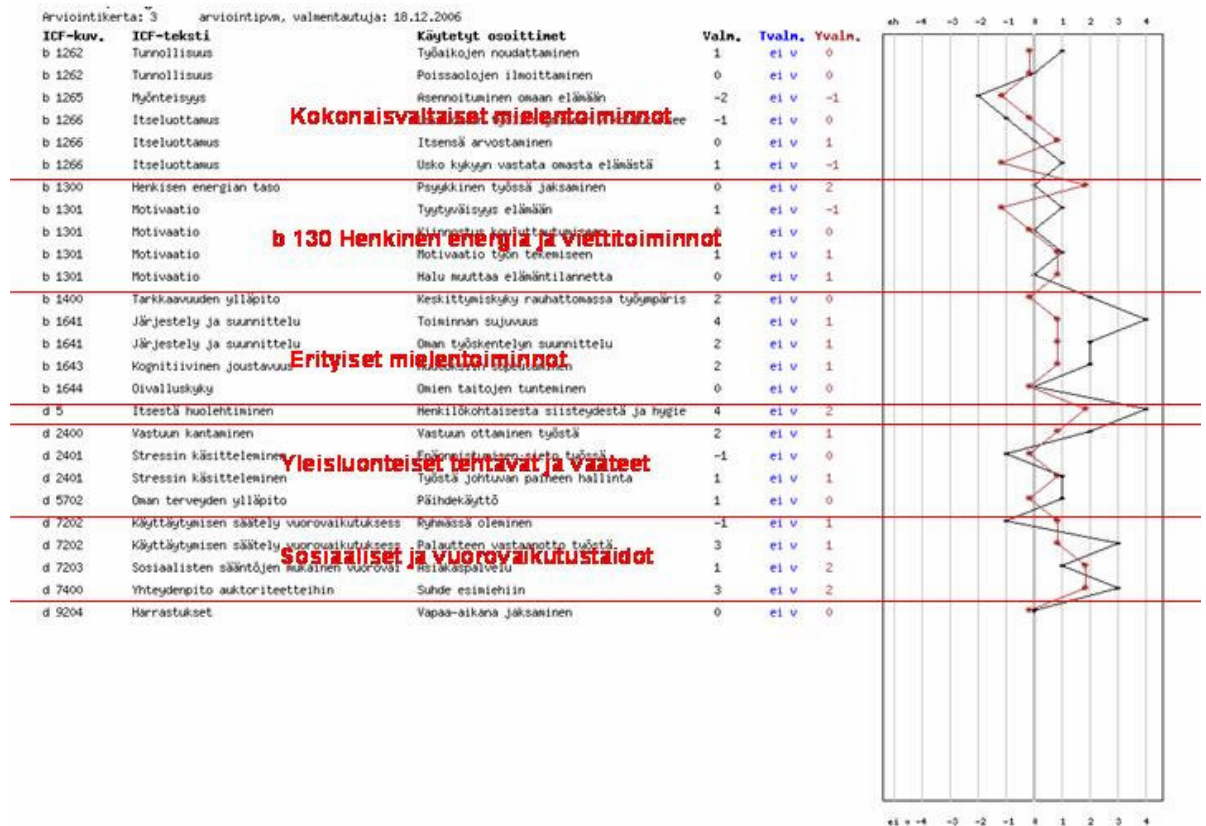
Oheinen esimerkki selventää arviointi tuloksen käyttöä. Työpajoilla tapahtuvassa kuntoutuksen ja valmennuksen ohjaamisessa käytetään suoraan kunkin yksittäisen osoitimen antamaa tietoa palautekeskustelujen pohjana.

Tiedon välityksessä moniammatilliselle työryhmälle tiedon välittämistä helpottaa kun tietoa luettaessa kokonaisuus jaetaan toimintakykyä kuvaaviin ICF:n osa-alueisiin.

Käytettävä jako riippuu kulloisenkin asiakkaan tilanteesta. Oheisessa esimerkissä on seuraava:

- Kokonaisvaltaiset mielentoiminnot, ICF kuvauskohteet b 110 – 129
- Henkisen energia ja viettitoimintoihin (motivaatio), ICF kuvauskohteet 1300 - 1301
- Erityiset mielentoiminnot, ICF b 140 – 189
- Yleisluonteiset tehtävät ja vaateet
- Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot

Tämä jako helpottaa sekä kokonaisuuden hahmottamista että eri tekijöiden vuorovaikutusten arvioimista ja moniammatillisessa työryhmässä tehtävää toimintakyvyn tulkintaa.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN: 978-952-485-649-2 (PDF)

ISSN: 1797-951X (Verkkojulkaisu)